

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Bc. Jana Podlešáková

Praha 2024

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

**ADRA o.p.s. - Transformace a vývoj
humanitární pomoci od dobrovolnictví
k profesionální pomoci, současná role
neziskových organizací při mimořádných
událostech velkého rozsahu.**

Bc. Jana Podlešáková

Katedra: Praktické teologie

Vedoucí práce: Monika Ulrichová, PhD.

Studijní program: Teologie

Studijní obor: Křesťanská komunitní krizová a pastorační práce – diakonika

Praha 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem ADRA o.p.s.- Transformace a vývoj humanitární pomoci v České republice od dobrovolnictví k profesionální pomoci. Současná role neziskových organizací při mimořádných událostech velkého rozsahu., napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Ve Smečně, dne 18.6.2024,

Jana Podlešáková

Anotace

Tato diplomová práce má za cíl zmapovat vývoj humanitární pomoci na území České republiky od roku 1997, pojmenovat základní momenty a činitele, které přispěly k jejímu vývoji a postupné transformaci. Dále má za cíl definovat současnou roli neziskových organizací při vzniku mimořádné události velkého rozsahu.

Součástí práce jsou definice základních pojmů, humanitární pomoc, mimořádná událost, integrovaný záchranný systém a nestátní nezisková organizace, které usnadňují vhled do problematiky a porozumění kontextu práce. Ze stejného důvodu jsou v práci zmapovány základní milníky a události, které humanitární pomoc formovaly do stávající podoby a je zde popsán vývoj integrovaného záchranného systému včetně procesu jeho propojování s neziskovým sektorem.

Humanitární pomoc na území České republiky je neoddělitelně propojena s organizací ADRA o.p.s., která patří od roku 1992 mezi klíčové aktéry humanitárního sektoru, proto tato diplomová práce na jejím vývoji a vnitřní struktuře demonstruje připravenost na mimořádné události.

Klíčová slova

humanitární pomoc, mimořádná událost, nezisková organizace, Integrovaný záchranný systém, ADRA

Summary

This thesis aims to map the development of humanitarian aid in the Czech Republic since 1997, identifying the key moments and factors that have contributed to its evolution and gradual transformation. It also aims to define the current role of non-profit organizations in large-scale emergency events.

The thesis includes definitions of fundamental concepts such as humanitarian aid, emergency event, integrated rescue system, and non-governmental non-profit organization, which facilitate insight into the issues and understanding of the context. For the same reason, the thesis maps out the basic milestones and events that have shaped humanitarian aid into its current form and describes the development of the integrated rescue system, including the process of its integration with the non-profit sector.

Humanitarian aid in the Czech Republic is inseparably connected with the organization ADRA o.p.s., which has been one of the key players in the humanitarian sector since 1992. Therefore, this thesis demonstrates preparedness for emergencies through the development and internal structure of ADRA.

Keywords

Humanitarian aid, Emergency event, non profit organization, Integrated rescue system, ADRA

Poděkování

Všem, kteří nejsou lhostejní k lidskému utrpení a jsou ochotni přispěchat na pomoc bez ohledu na své pohodlí, soukromí a častokrát i zdraví. Děkuji vedoucí mé práce paní Mgr. Monice Ulrichové, PhD. za její rady, připomínky a podněty, panu Mgr. Josefu Koláčkovi za jeho práci v oblasti humanitární pomoci a za jeho chuť sdílet informace a v neposlední řadě své rodině za trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod.....	15
1. Humanitární pomoc v České republice.....	18
1.1 Definice humanitární pomoci.....	19
1.1.2 Fáze a formy humanitární pomoci.....	21
1.2 Vznik a vývoj humanitární pomoci v České republice.....	23
1.2.1 Milníky humanitární pomoci v České republice	25
1.3 Právní rámec pro poskytování humanitární pomoci.....	28
1.3.1 Legislativní změny.....	29
1.3.2 Preventivní opatření, osvěta	31
1.4. Všeobecná připravenost v současnosti	33
1.4.1 Aktivace humanitární pomoci.....	34
1.4.2 Fázování pomoci.....	35
1.5 Shrnutí.....	36
2. Integrovaný záchranný systém.....	37
2.1 Základní složky IZS.....	40
2.2 Ostatní složky IZS	42
2.2.1 Začlenění ostatních složek do IZS	43
2.3 Mimořádná událost.....	44
2.4 Připravenost HZS	46
2.5 Shrnutí.....	47
3. Neziskové organizace a humanitární pomoc.....	49
3.1 Definice neziskových organizací	50
3.2 Spolupráce základních a ostatních složek IZS	51
3.2.2 Preventivní a přípravná činnost	54
3.3 Dobrovolnictví.....	54
3.4 Humanitární sbírky.....	57
3.5 Shrnutí.....	58
4. Člověk v systému pomáhání	59
4.1 Etická otázka poskytování pomoci	60
4.2 Humanitární charta.....	62
4.3 Etický kodex Mezinárodního Červeného kříže.....	63
4.4 Psychosociální krizová pomoc	64
4.4.1 Terénní krizová pomoc	66
4.4.2 Psychická první pomoc: průvodce pro terénní pracovníky	67
4.4.3 Rituály spojené s neštěstím.....	68
4.4.4 Standardy psychosociální krizové pomoci.....	69
4.5 Shrnutí.....	70

5. Humanitární organizace ADRA o.p.s.	71
5.1. Vznik a historie ADRA ČR.....	72
5.1.1. Milníky ADRA v České republice	74
5.2 Kodex ochrany důstojnosti ADRA ČR a jeho slabina	76
5.3 Humanitární pomoc ADRA ČR.....	78
5.3.1 Oddělení pro mimořádné události v ČR.....	79
5.4. Přípravenost organizace na MU v ČR.....	79
5.4.1 Zdroje a lidé	80
5.4.2 Struktura organizace při mimořádné události.....	81
5.4.3 Vzdělávání.....	86
5.4.4. KIP týmy	87
5.5 Budoucnost humanitární pomoci ADRA a její ohrožení	88
5.6 Shrnutí.....	89
6. Diskuse o současné roli NNO při mimořádných událostech velkého rozsahu	90
Závěr	97
Seznam literatury a dalších zdrojů.....	100

Seznam zkratek:

ADRA – adventist Development and Relief Agency

DC – Dobrovolnické centrum

HZS – Hasičský záchranný sbor

HMU – Hydrometeorologický ústav

IZS – Integrovaný záchranný systém

JPO – Jednotka požární ochrany

KIP tým – komunitní intervenční psychosociální tým

KŠ – Krizový štáb

MHČK – Mezinárodní hnutí Červeného kříže

MU – mimořádná událost

MV – Ministerstvo vnitra

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NNO – nestátní neziskové organizace

PČR – Policie České republiky

PIT – Psychosociální intervenční tým

UN – United Nations (OSN – Organizace spojených národů)

ZZS – Zdravotnická záchranná služba

WHO – World Health Organization

Operacionalizace pojmů:

Záměrem tohoto výčtu pojmů je základní terminologické vymezení, které je používáno v rámci této diplomové práce. Jako zdroj byla využita kniha Štěpána Kavana *Nestátní neziskové organizace, dobrovolníci, a možnosti spolupráce při mimořádných událostech*.¹

Humanitární pomoc – soubor aktivit, které představují bezprostřední reakci na humanitární krizi, způsobenou živelní katastrofou, havárií nebo válečným konfliktem. Hlavním cílem humanitární pomoci je zmírnit utrpení postižených lidí, ochrana životů a lidské důstojnosti.

Integrovaný záchranný systém (IZS) – koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací (zákon č. 239/2000 Sb.) Jedná se o efektivní systém vazeb, pravidel spolupráce a koordinace záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy a fyzických a právnických osob.

Mimořádná událost (MU) – škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy nebo haváriemi, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí (zákon č. 239/2000 Sb.)

Krizová situace – mimořádná událost, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při němž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.

Nevládní nezisková organizace (NNO) – formalizované struktury občanské společnosti, které slouží k posílení participace občanů na veřejném životě a na řešení veřejných problémů. NNO mohou poskytovat samostatně, nebo ve spolupráci se státní správou humanitární pomoc.²

¹ KAVAN Štěpán a kol., *Nestátní neziskové organizace, dobrovolníci, a možnosti spolupráce při mimořádných událostech*, NLN 2022, str.16

² KAVAN Štěpán a kol., *Nestátní neziskové organizace, dobrovolníci, a možnosti spolupráce při mimořádných událostech*, NLN 2022, str.16-18

Úvod

„Lidstvo nelze spasit, snad proto, že vlastně žádného lidstva není, že je jen tolik lidí, ale člověku lze pomáhat. Snad je to nízký ideál jenom pomáhat, místo spasit, pomáhat jen někomu, na tom místě, v tom ubohém okamžiku, místo rázem spasit na věky celý svět. Snad je to maličký ideál, ale jak možno zachránit svět, není – li vše v pořádku tady, na dosah ruky?“

Karel Čapek

Česká republika se díky své geografické poloze, mírnému klimatu a stabilní politické situaci neřadí mezi země, které jsou častými příjemci humanitární pomoci. Naše země naopak humanitární pomoc poskytuje a některé naše speciální jednotky jsou v rámci celosvětové humanitární pomoci pojmem.

Přírodní katastrofy a jiné krizové situace, které si vyžádají velké ztráty, jsou ve srovnání s jinými částmi světa v České republice spíše vzácností. Historicky bývaly běžné tzv. velké vody, které až do 19. století s příchodem jara zaplavovaly města a obce. Následné regulace vodních toků, stavby přehrad a nádrží tento jev minimalizovaly. Po několika klidných dekadách přišly na konci devadesátých let 20. století vlny ničivých povodní, na které jsme nebyli připraveni.

Od první velké povodně v roce 1997 jsme ve středoevropském prostoru svědky a účastníky zvýšené intenzity devastujících katastrof, jako jsou povodně, vichřice a tornáda, které krom ztrát a neštěstí přinesli také pozitivní změnu. Na základě této zkušenosti došlo v Česku k zásadní modernizaci a reorganizaci záchranného systému. Jedná se nekončící proces, který zahrnuje celou škálu aktivit od legislativní podpory, materiální a lidské vybavenosti, až po vytvoření krizových plánů a humanitárních rezerv. Hlavním přínosem bylo systémové

nastavení koordinované pomoci. V roce 2000 vzniká integrovaný záchranný systém, ke kterému jsou postupně přidružovány i další organizace schopné zapojit se do pomoci. Nastavení IZS se inspirovalo některými západními systémy, které zde pro srovnání uvádím a zároveň se stal inspirací dalším zemím pro vybudování jejich záchranného systému.

Krom strukturalizace záchranných složek na státní a samosprávné úrovni došlo i k dalšímu jevu. Spontánně se vyprofilovala část společnosti, která měla potřebu pomáhat bez ohledu na svou profesní zaměřenost. Tito lidé se zapojili zprvu dobrovolnicky do záchranných i likvidačních prací, část z nich se postupně začala organizovat a profesionalizovat v neziskových organizacích jako je ADRA, Diakonie, Červený kříž, Charita a Člověk v tísni. I díky nim došlo k propojení neziskového sektoru s integrovaným záchranným systémem a k definování rolí jednotlivých složek při řešení mimořádných událostí.

V této práci je zkoumán vznik a fungování integrovaného záchranného systému a navázání jeho spolupráce s neziskovým sektorem. Dále je zde věnován prostor důležitosti etické a psychosociální stránky humanitární pomoci a problematice neziskového sektoru se zaměřením na organizaci ADRA, která je příkladem dobré praxe v oblasti humanitární pomoci.

Cílem diplomové práce je zmapovat vývoj humanitární pomoci na území České republiky od roku 1997, definovat jeho základní milníky a zahrnout ho aktivitami organizace ADRA ČR. Hlavní výzkumná otázka této práce hledá odpověď na otázku: „Jaká je aktuální role neziskových organizací při mimořádných událostech velkého rozsahu?“ Odpověď na tuto otázku je uvedena v závěru diplomové práce.

Tato diplomová práce je zpracována v teoretické rovině a je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola se věnuje humanitární pomoci, její definici a vývoji na území Česka od konce 90. let 20. století. Druhá kapitola popisuje vznik a vývoj integrovaného záchranného systému na kterém stojí veškeré záchranné a likvidační práce včetně humanitární pomoci. Třetí kapitola se věnuje nestátním neziskovým organizacím, jejich definici a roli při mimořádných událostech. Čtvrtá kapitola zpracovává téma pomoci z lidskoprávního a etického hlediska a jmenuje základní dokumenty, o které se etická stránce pomáhání opírá. Pátá kapitola je věnována humanitární organizaci ADRA, jejím vzniku, vývoji, vnitřní struktuře a připravenosti na humanitární pomoc. Poslední, šestá kapitola zpracovává informace z diskuse věnované současné roli neziskového sektoru při humanitární pomoci a odpovídá tak na hlavní výzkumnou otázku.

V diplomové práci byla uplatněna teoreticko-kritická analýza zkoumaného tématu. Obsahově se jedná o kompilaci z dostupné odborné tuzemské i cizojazyčné literatury, článků a internetových zdrojů, které jsou sumárně uvedeny v seznamu literatury a dále z rozhovorů s odborníky z dané oblasti a z vlastní profesní zkušenosti ze služebního poměru v HZS ČR a práce v humanitární organizace ADRA ČR.

1. Humanitární pomoc v České republice

Česká republika se tradičně řadí spíše mezi poskytovatele než příjemce humanitární pomoci, a to díky své ekonomicko-sociální stabilitě a mírnému středoevropskému klimatu. Přesto v novodobé historii Česka došlo k několika vlnám ničivých povodní, které zasáhly rozsáhlé území a způsobily značné škody na životech, majetku a životním prostředí. Tyto katastrofy byly drsným probuzením do reality z pocitu, že u nás se něco takového stát nemůže a staly se podnětem k vytvoření záchranného systému.

Termín humanitární pomoc jsme zvyklí používat převážně ve spojení s mezinárodní pomocí, která je poskytována na základě zákona 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci³ a spadá do gesce Ministerstva zahraničních věcí a České rozvojové agentury. Také je humanitární pomoc na mezinárodní úrovni poskytována na základě zákona číslo 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému⁴ a to formou žádosti přes zastupitelský úřad v místě katastrofy, nebo prostřednictvím mezinárodních organizací. Tyto žádosti následně vyhodnocuje Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru a navrhuje konkrétní formu pomoci.⁵

V rámci České republiky používáme pojem humanitární pomoc poměrně zřídka. Většina mimořádných událostí je lokálního charakteru a tuto pomoc nevyžaduje. Setkáme se s ní ale při mimořádných událostech velkého rozsahu,

³ Zákon č. 151/2010, Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, Online, Dostupné z: [151/2010 Sb. Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí](#) [citováno 2024-04-02]

⁴ Zákon č. 239/2000, Sb. o integrovaném záchranném systému, Online, Dostupné z: [239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému](#) [citováno 2024-04-02]

⁵ HZS, *Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční*, Zaoralová Nikol, 2012, Online, Dostupné z: [Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční](#) [citováno 2024-04-02]

jako bylo již výše zmiňované povodně na Moravě v roce 1997 či tornádo na Jižní Moravě v roce 2021.

Povodně jsou hlavní činitel, který způsobuje humanitární katastrofy na našem území. Patří k přirozeným jevům planety Země a člověk nezabrání jejich vzniku, ani nevytvoří dokonalou ochranu před jejich dopady. Může se na ně ale připravit a na základě vhodných preventivních opatření minimalizovat ztráty na životech, zdraví, majetku a životním prostředí.

První novodobá velká ničivá povodeň, která proběhla v roce 1997 na území Moravy, nám ukázala, že ani stát, ani samosprávy nejsou připraveny na podobné události. Tato katastrofa přispěla zásadní měrou ke komplexnímu přehodnocení potřeby připravenosti na podobné krizové události na území České republiky. Za zásadní počín považuji vznik integrovaného záchranného systému, jakožto základního pilíře připravenosti státu na mimořádné události. Celý jeho komplexní systém, postavený na legislativní, materiální a lidské připravenosti je od té doby neustále zlepšován, stejně tak jako připravenost státu a místních samospráv v oblasti ochrany a informovanosti obyvatelstva.

Cílem této kapitoly je popsat vznik a vývoj humanitární pomoci v České republice od devadesátých let 20. století do současnosti. Tento proces je neoddělitelně propojen s jejím legislativním, organizačním, etickým a psychosociálním ukotvením. Pro usnadnění správného pochopení tématu definuji na začátku kapitoly pojem humanitární pomoc.

1.1 Definice humanitární pomoci

Pro termín Humanitární pomoc najdeme celou řadu definic, pro účel této práce se držím legislativy České republiky, konkrétně zákona číslo 151/2010, Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do

zahraničí a zákona číslo 239/2000, Sb. o integrovaném záchranném systému, kde se uvádí, že se jedná o „opatření prováděná za účelem pomoci obyvatelstva postiženého mimořádnou událostí, v jejímž rámci se využívají lidské a materiální zdroje“.⁶

Humanitární pomoc se poskytuje jako důsledek humanitární krize a definuje se jako „činnost vládních i nevládních orgánů a organizací, dobročinných spolků a jednotlivců, která je konaná ve prospěch obyvatelstva určitého regionu, postiženého krizovou situací. V mezinárodním měřítku, pak i pomoc obyvatelstvu regionů na území jiného státu, strádajícího v důsledku vnitřních či mezinárodních konfliktů“.⁷

Hlavním cílem humanitární pomoci je zmírnit utrpení a uspokojit základní potřeby lidí postižených krizemi jako jsou přírodní katastrofy, války a jiné naléhavé situace. Tato pomoc zahrnuje především zajištění vody, potravin, přístřeší, hygienických potřeb, základní lékařskou a duchovní péči, případně peněžitou pomoc v nouzi. Prioritou je záchrana lidských životů a zachování lidské důstojnosti.⁸ Humanitární pomoc by měla být poskytována dle etického kodexu Mezinárodního Červeného kříže, který je založen na sedmi principech: humanita, neutralita, nestrannost, nezávislost, dobrovolnost, jednota, světovost.⁹ Téma etického kodexu bude rozpracováno podrobně dále.

⁶ Zákon č. 239/2000, Sb. o integrovaném záchranném systému, § 2, Online, Dostupné z: [239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému](#) [citováno 2024-04-08]

⁷ Zákon č. 151/2010, Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí, § 4, Dostupné na internetu, URL: [151/2010 Sb. Zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí](#) [citováno 2024-04-02]

⁸ ADRA, kolektiv autorů, *Etický kodex pracovníků*, str.4

⁹ MHČK, *Etický kodex Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce*, Online, Dostupné z: [7 principů hnutí \(cervenkykriz.eu\)](#) [citováno 2024-04-12]

1.1.2 Fáze a formy humanitární pomoci

Humanitární pomoc je rozdělena do fází, které jsou klíčovým aspektem pro účinnou reakci na mimořádné události a krizové situace. Fáze kopírují jednotlivé etapy pomoci, zaměřené na okamžité i dlouhodobé potřeby postižené populace. Humanitární pomoc je především bezprostřední reakce na krizovou situaci, je krátkodobá, koordinovaná, probíhá bezprostředně po krizové události a rozdělujeme ji na následující tři fáze:¹⁰

- Neodkladnou pomoc – probíhá v prvních dvou týdnech po události, zahrnuje záchranu životů, ochranu zdraví a stabilizaci osob.
- Fáze časně rehabilitace – trvá od dvou týdnů do 3 měsíců po události, kdy dochází k obnově základních životních podmínek, psychosociální a legislativní péči, vyhodnocování škod a plánování obnovy.
- Fáze obnovy – trvá až dva roky od události a dochází k obnově veřejného i soukromého života, institucí, infrastruktury, zdrojů obživy a k nastavení preventivních opatření.¹¹

Po humanitární pomoci následuje pomoc rozvojová, která dlouhodobě pracuje s regionem a jeho potřebami, aby se v co nejkratší možné době stal znovu obyvatelný. V současné době dochází k prolínání obou typů pomoci.

Humanitární pomoc má celou řadu forem, je to komplexní soubor aktivit, který mohou být využity v celé své škále, ale nemusí, vždy záleží na aktuální potřebě v místě katastrofy. Popis základních forem humanitární pomoci najdeme ve více zdrojích, uvádí je např. Dušková v Encyklopedii rozvojových studií,¹² také je podrobně rozepisuje Hasičský záchranný sbor na svém webovém portálu,

¹⁰ DUŠKOVÁ, Lenka, *Encyklopedie rozvojových studií*, str. 229

¹¹ DUŠKOVÁ, Lenka, *Encyklopedie rozvojových studií*, str. 229

¹² DUŠKOVÁ, Lenka, *Encyklopedie rozvojových studií*, str. 202

kde se zaměřuje více na lokální potřeby českého prostředí.¹³ Podrobně toto téma rozepisuje i Martin Christopher v knize *Humanitarian logistics*, z níž jsou čerpány základní definice. Pomoc může mít následující formy:

Záchranářská pomoc je bezprostřední a urgentní reakce na krizové situace, jako jsou přírodní katastrofy, průmyslové havárie nebo teroristické útoky. Tento typ pomoci zahrnuje nasazení záchranářských týmů, hasičů, lékařů a dalších odborníků, kteří poskytují první pomoc, evakuaci a záchranu osob z nebezpečných situací.

Materiální pomoc se zaměřuje na poskytování potřebných věcí, které lidé postižené krizí potřebují k přežití a základnímu fungování. Patří sem potraviny, pitná voda, léky, oblečení, příkrývky, hygienické potřeby a další nezbytné předměty. Kromě základních potřeb mohou být součástí materiální pomoci i vybavení pro dočasné přístřeší, jako jsou stany nebo stavební materiály pro opravu domů a infrastruktury.

Finanční pomoc zahrnuje poskytování peněžních prostředků jednotlivcům, rodinám nebo organizacím postiženým katastrofou. Finanční pomoc může být poskytována ve formě grantů, půjček, nebo přímých plateb.

Poradenská pomoc zahrnuje poskytování odborných rad a informací lidem postiženým krizí. Může se jednat o právní poradenství, psychologickou podporu, zdravotní konzultace nebo technické rady týkající se obnovy a rekonstrukce.

¹³ HZS ČR, *Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční*, Zaoralová Nikol, 2012, Online, Dostupné z: [Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční](#) [citováno 2024-04-02]

Kombinovaná pomoc je komplexní přístup, který zahrnuje více forem pomoci současně. Tento typ pomoci je často nejefektivnější, protože dokáže pokrýt různé potřeby postižených osob a zajistit celkovou stabilizaci a obnovu. Díky kombinované pomoci lze dosáhnout lepších výsledků při zvládnutí krizových situací a dlouhodobé obnově postižených oblastí.¹⁴

1.2 Vznik a vývoj humanitární pomoci v České republice

Povodně v roce 1997 nám ukázaly reálný stav připravenosti české společnosti na přírodní katastrofy velkého rozsahu. Dlouhodobá klimatická stabilita vytvořila ve společnosti falešný pocit, že „něco takového se u nás stát nemůže“. Bilance první velké novodobé povodně byla alarmující. Celkem na následky povodně zemřelo 60 osob (bezprostředně 49) a celkové materiální škody dosáhly 62 miliard Kč.¹⁵

Projevila se nedostatečná připravenost státní správy a samosprávy, mimo jiné i proto, že ochrana obyvatelstva¹⁶ spadala pod kompetence Armády ČR a nebyla proto navázána na společenské struktury. Nebyly k dispozici ani plány ochrany, ani koordinovaný způsob nasazování sil a prostředků záchranných složek. Vodohospodářské aktivity byly zanedbávané, nedocházelo k pravidelnému čištění koryt řek, záplavové oblasti byly

¹⁴ CHRISTOPHER, Martin, *Humanitarian logistics: Meeting the Challenge of Preparing for and Responding to Disasters*, str. 38-42

¹⁵ HZS ČR, *Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční*, Zaoralová Nikol, 2012, Online, Dostupné z: [Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční](#) [citováno 2024-04-02]

¹⁶ Ochrana obyvatelstva – plnění úkolů civilní obrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany života, zdraví, a majetku. (zákon č. 239/2000 Sb.)

využívány ke stavbě rodinných domů, nebyly stanoveny požadavky na bezpečnost vodních děl.¹⁷

Povodně, které zasáhly rozsáhlé území Moravy v červenci 1997, ukázaly všechny slabiny českého záchranného systému a staly se základním pilířem pro budování moderního integrovaného záchranného systému (dále také „IZS“). Došlo k legislativním úpravám v oblasti krizového řízení a připravenosti, dále v oblasti vodohospodářské, a nakonec i k modernizaci a připravenosti záchranných složek, hlavně Hasičského záchranného sboru, který je základním pilířem IZS.

To, že stát není efektivně připraven na velké krizové situace bylo zřejmé od začátku devadesátých let. Přípravné práce na komplexní transformaci začali v roce 1993, kdy vláda České republiky schválila 13 zásad k Integrovanému záchrannému systému¹⁸, nejednalo se však o zákon, ten vzniká až o 7 let později a v jeho podobě jsou zapracovány zkušenosti z povodní v roce 1997.

Změny probíhaly na mnoha úrovních, z těch zásadních je potřeba jmenovat hlavně legislativní, materiální a lidskou připravenost. Při transformaci záchranného systému byly využity zkušenosti ze zahraničí, hlavně z Německa a Rakouska, které s námi sdílí podobné klimatické a sociopolitické podmínky.¹⁹ Odborníci z oblasti ochrany obyvatelstva jezdili do oblastí velkých řek v Německu a Rakousku, aby se inspirovali tamním systémem ochrany měst, stejně tak jako němečtí a rakouští odborníci (zvláště vodohospodáři z Kolína nad

¹⁷ HZS ČR, *Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční*, Zaoralová Nikol, 2012, Online, Dostupné z: [Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční](#) [citováno 2024-04-02]

¹⁸ Usnesení vlády České republiky ze dne 19. května 1993 č. 246 k návrhu zásad Integrovaného záchranného systému

¹⁹ UHER, Pavel, *Dvacet let od povodně na Vltavě*. Online, Dostupné z: [Dvacet let od povodně na Vltavě – Časopis Stavebnictví \(casopisstavebnictvi.cz\)](#) [citováno 2024-06-02]

Rýnem a Pasova) navštěvovali Českou republiku a doporučovali řešení optimalizované na naše podmínky. Ohledně struktury záchranných složek se Česká republika inspirovala také ve skandinávských zemích.²⁰

Díky těmto změnám, se Česká republika dokázala postavit další vlně ničivých povodní, které přišly v roce 2002, mnohem lépe než v předchozím případě. Jednotný systém řízení záchranných a likvidačních prací s širokým zapojením dalších organizací se ukázal jako optimální.

1.2.1 Milníky humanitární pomoci v České republice

Pro vývoj humanitární pomoci a celého záchranného systému na území České republiky byly zásadní některé klíčové události vyjmenované v této podkapitole. Tyto milníky nám ukazují postupný vývoj a profesionalizaci humanitární pomoci v České republice, od reaktivních opatření po systematické a koordinované přístupy, které zahrnují jak státní, tak neziskové sektory:

- Povodně 1997 - Jedním z nejzásadnějších milníků byla velká povodeň v roce 1997, která zasáhla Moravu a Slezsko. Tato katastrofa ukázala nedostatky v připravenosti a koordinaci záchranných operací, což vedlo k definování potřeby modernizace záchranného systému.²¹
- Vznik IZS – V reakci na zkušenosti z povodní a dalších krizových situací vznikl v roce 2000 Integrovaný záchranný systém (IZS), který sjednotil záchranné složky a zlepšil jejich koordinaci a efektivitu při zásazích.²²

²⁰ UHER, Pavel, *Dvacet let od povodně na Vltavě*. Online, Dostupné z: [Dvacet let od povodně na Vltavě – Časopis Stavebnictví \(casopisstavebnictvi.cz\)](#) [citováno 2024-06-02]

²¹ Arcidiecézní Charita Olomouc, *Povodně 97*, Online, Dostupné z: [Den po dni | Povodně 25 let poté](#) [citováno 2024-04-01]

²² HZS ČR, *Co je to IZS?* Online. Dostupné z: [HZS Ústeckého kraje – Co je to IZS? - Hasičský záchranný sbor České republiky \(hzscr.cz\)](#) [citováno 2024-04-01]

- Povodně 2002–V roce 2002 zasáhla Českou republiku další ničivá povodeň, která zasáhla především Prahu a další oblasti podél Vltavy a Labe. Tato povodeň prověřila schopnosti IZS a neziskových organizací, které hrály klíčovou roli při obnovovacích pracích.²³
- Tísňová linka 2003 - Vzniká mezinárodní tísňová linka 112, propojuje prostor EU a Švýcarska a usnadňuje poskytnutí efektivní pomoci lidem v nouzi.²⁴
- Tsunami 2004 – Katastrofa v jihovýchodní Asii v roce 2004 přiměla českou vládu a neziskové organizace k poskytování zahraniční humanitární pomoci. Česká republika vyslala týmy záchranářů a poskytla materiální a finanční pomoc postiženým oblastem. Zapojila se tak do mezinárodního systému humanitární pomoci.²⁵
- Povodně 2006 - Povodně v roce 2006 vedly k dalšímu posílení spolupráce mezi státem a neziskovým sektorem. Vznikly nové humanitární organizace a došlo k profesionalizaci již existujících, jako jsou Člověk v tísni, ADRA a dalších.²⁶
- Mezinárodní pomoc 2010 - Od roku 2010 se Česká republika stala součástí mezinárodní humanitární pomoci, například při zemětřesení na Haiti nebo v Japonsku. Česká pomoc zahrnuje vysílání záchranných týmů, poskytování materiální a finanční pomoci, a také dlouhodobé

²³ Člověk v tísni, Online, Dostupné z: [Povodně v roce 2002 zdevastovaly polovinu Čech – Člověk v tísni](#) [citováno 2024-04-01]

²⁴ HZS ČR, *Tísňová linka slaví 20 let*, Online, Dostupné z: [HZS Moravskoslezského kraje – Tísňová linka 112 slaví 20 let – Hasičský záchranný sbor České republiky \(hzscr.cz\)](#) [citováno 2024-04-01]

²⁵ MZV ČR, Online, Dostupné z: [Rok 2005 | Ministerstvo zahraničních věcí České republiky \(gov.cz\)](#) [citováno 2024-04-01]

²⁶ ADRA, Online, Dostupné z: [Rok 2005-2007 | ADRA](#) [citováno 2024-04-01]

rozvojové projekty zastřešované Českou rozvojovou agenturou spadající pod Ministerstvo zahraničních věcí ČR.²⁷

- Povodně 2013 - Povodně v roce 2013 opět zasáhly Českou republiku a ukázaly pokroky v krizovém managementu a připravenosti. Vylepšená infrastruktura, lepší koordinace IZS a větší zapojení neziskových organizací vedly k efektivnějšímu zvládnutí situace. Dobrovolnická pomoc je organizovaná na základě registrace a školení.²⁸
- Pandemická krize 2020 - Pandemie COVID-19 představovala novou formu krize, na kterou se musely všechny složky humanitární pomoci adaptovat. Neziskové organizace sehrály klíčovou roli při distribuci ochranných pomůcek, poskytování psychosociální podpory a pomoci zranitelným skupinám obyvatel.²⁹
- Tornádo 2021–V červnu 2021 zasáhlo jižní Moravu tornádo, které způsobilo rozsáhlé škody a ztráty na životech. Bylo to jedno z nejsilnějších tornád v historii České republiky. Záchrané složky a neziskové organizace rychle zareagovaly na tuto katastrofu, potvrdily připravenost a potřebu efektivní koordinace spolupráce státních a neziskových organizací v rámci IZS. Na základě této zkušenosti vytváří NNO interní manuály pro aktivaci pomoci.³⁰

²⁷ MZV ČR, *Rozvojová spolupráce a humanitární pomoc*, Online, Dostupné z: [rozvojová spolupráce a humanitární pomoc | Ministerstvo zahraničních věcí České republiky \(gov.cz\)](#) [citováno 2024-04-01]

²⁸ DAŇHLEKA, Jan a kol., *Povodeň v České republice v červnu 2013*, str. 5

²⁹ Nadace OSF, Online, Dostupné z: [Neziskovky a další iniciativy v boji proti koronaviru #2 - Nadace OSF](#) [citováno 2024-04-01]

³⁰ ADRA, Online, Dostupné z: [Tornádo rok poté: pomohli jste s námi stovkám lidí | ADRA](#) [citováno 2024-04-01]

1.3 Právní rámec pro poskytování humanitární pomoci

Humanitární pomoc na území České republiky je zastřešena na několika úrovních. Pomoc lidem v nouzi by neměla být ohraničena státními hranicemi, proto i spolupráce bývá v případě potřeby nadnárodní, příhraniční či mezinárodní. V této kapitole zmiňuji 4 úrovně pomoci z hlediska státního a mezinárodního zřízení, aniž bych více zacházela do podrobností, které jsou popsány podrobně v následujících kapitolách této práce.

Zákony České republiky

Česká republika má celou řadu zákonů, které definují záchranné složky, krizové události a ochranu obyvatelstva, stanovují kompetence, krizové plány a postupy pro řízení a řešení krizových situací, jako jsou přírodní katastrofy, mimořádné události nebo ozbrojené konflikty.

V první řadě je třeba jmenovat Ústavu České republiky³¹ a Listinu základních práv a svobod³², které definují základní lidská práva a svobody včetně práva na ochranu života a zdraví. Ostatní zákony vztahující se k ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí jsou vyjmenovány v následující kapitole.

Regulační opatření vlády, směrnice, nařízení

Vláda České republiky může vydávat regulační opatření, směrnice a nařízení týkající se poskytování humanitární pomoci v případě mimořádných událostí nebo krizových situací. Tato opatření zahrnují organizaci a koordinaci humanitárních aktivit, financování pomocných programů a poskytování pomoci obětem krize.

³¹ *Ústava České republiky*, Online, Dostupné z: [Ústava, ústavní zákony](#) [citováno 2024-05-02]

³² *Listina základních práv a svobod*, Online, Dostupné z: [Listina základních práv a svobod](#) [citováno 2024-05-02]

Mezinárodní dohody a smlouvy

Česká republika je signatářem celé řady mezinárodních dohod a smluv týkajících se humanitární pomoci, včetně Ženevských úmluv³³, které stanovují zásady mezinárodního humanitárního práva. Tyto dohody poskytují rámec pro poskytování humanitární pomoci na mezinárodní úrovni a zároveň zavazují státy, včetně České republiky, k ochraně civilistů v konfliktních situacích.

Národní a mezinárodní neziskové organizace

Humanitární pomoc na území České republiky může být poskytována prostřednictvím národních i mezinárodních neziskových organizací, které se specializují na poskytování pomoci v krizových situacích. Tyto organizace mohou jednat podle vlastních stanov a směrnic, ale musí dodržovat platné zákony a předpisy České republiky. Mezinárodní neziskové organizace podílející se na humanitární pomoci v České republice jsou ADRA, Charita a Červený kříž. Z národních organizací považují za klíčové Diakonii a Člověka v tísní.

1.3.1 Legislativní změny

Katastrofické důsledky první velké povodně donutily příslušné orgány státní správy analyzovat stávající legislativu a následně vypracovat a přijmout řadu zákonů a předpisů s cílem sjednotit působnost a pravomoci orgánů veřejné správy, stejně tak jako práva a povinnosti právnických a fyzických osob při řešení problematiky ochrany před povodněmi a při přípravě na mimořádné události, při provádění záchranných a likvidačních prací, při ochraně obyvatelstva, jakož i při řešení krizových situací.

³³ ČČK, *Ženevské úmluvy*, Online, Dostupné z: [ŽENEVSKÉ ÚMLUVY z 12](#) [citováno 2024-05-02]

K 1. lednu 2000 tak nabyl účinnosti soubor zákonů tzv. „krizové“ legislativy, kterými jsou:

- zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon);
- zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy.

Zároveň byla přesunuta problematika civilní obrany z působnosti Ministerstva obrany na Ministerstvo vnitra a stala se součástí agendy složek záchranného systému. V rámci této agendy je i vymezeno a definováno působení Ministerstva obrany a Armády při vzniku mimořádné události většího rozsahu.

Krom legislativy spojené s ochranou obyvatelstva a krizového řízení došlo i k novelizaci a úpravě legislativy spojené s vodohospodářstvím, konkrétně vznikl nový zákon č. 254/2001 Sb. o vodách, který definoval principy ochrany před povodněmi. Jako navazující zákon vznikl následně i zákon 12/2002 Sb. o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou.

Významným způsobem se modernizovaly hlásné a předpovědní povodňové služby, zejména se navýšilo množství hlásných profilů na vybraných vodních tocích a také se výrazným způsobem zlepšila informovanost obyvatel v záplavových územích a možnost jejich včasného varování.³⁴

³⁴ Český meteorologický ústav, Online, Dostupné z: [Hlásná a předpovědní povodňová služba](#) [citováno 2024-05-03]

Ve „vodním zákoně“ se objevuje termín systematická prevence, který definuje záplavová území a protipovodňová opatření. Důležitým mezníkem v rámci systematické prevence se také stalo schválení evropské Směrnice o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik v roce 2007 (tzv. Povodňová směrnice).³⁵

Protipovodňový systém, který byl vybudován po povodních v roce 1997, byl vytvořen efektivně a je funkční, s odpovídající průběžnou modernizací, do dnešní doby. Problematické bylo řešení protipovodňových opatření v historických jádrech měst. Po dlouhých debatách byla zvolena technologie mobilních montovaných stěn z ocelových opěr a hliníkových hradicích prvků, které vyrábí v licenci česko-německo-rakouská firma EKOSYSTÉM se sídlem v České republice.³⁶ Na tomto příkladu vidíme využití zahraničních zkušeností přetavených do mezinárodní spolupráce.

I díky těmto vodohospodářským změnám a modernizaci monitorování toků se Česká republika dokázala postavit další vlně ničivých povodní, které přišly v roce 2002 mnohem lépe než v předchozím případě.

1.3.2 Preventivní opatření, osvěta

Vyhodnocení povodní 2002 dále poukázalo na to, že preventivní opatření pro ochranu před povodněmi jsou nejefektivnější formou ochrany. Na základě těchto zkušeností vytvořil Hasičský záchranný sbor ČR Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení se speciálním úsekem pro prevenci a civilní nouzovou připravenost. Tento úsek realizuje celou řadu preventivních aktivit.

³⁵ MŽP ČR, *Ochrana před povodněmi*, Online, Dostupné z: [Ochrana před povodněmi – Ministerstvo životního prostředí](#) [citováno 2024-05-03]

³⁶ UHER, Pavel, *Dvacet let od povodně na Vltavě*. Online, Dostupné z: [Dvacet let od povodně na Vltavě – Časopis Stavebnictví \(casopisstavebnictvi.cz\)](#) [citováno 2024-06-02]

Poskytuje odborné a metodické pomoci obecním úřadům a zaměstnavatelům při organizování a provádění školení jak právnických, tak fyzických osob v rámci preventivně výchovné činnosti. Dále podporuje začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do výuky základních a středních škol.³⁷

HZS také připravuje a realizuje řadu preventivních programů, které občanskou společnost informují o možných mimořádných událostech a správných postupech v případě ohrožení. Osvěta v oblasti připravenosti obyvatelstva probíhá také formou příruček, letáků, tiskovin a školeními v rámci BOZP a PO.³⁸

Dalším zásadním bodem v oblasti připravenosti a zvýšení kvality povodňových záchranných prací prováděných HZS byla postupná modernizace technického vybavení a pořízování techniky určené pro řešení mimořádných událostí typu povodeň. Města ohrožená povodňovými aktivitami vybudovala mobilní protipovodňové bariéry.³⁹

Z hlediska ochrany životního prostředí na prevenci a ochranu před povodněmi pamatuje tzv. „vodní zákon“ číslo 254/2001 Sb., který spadá do gesce Ministerstva pro životní prostředí (dále jen „MŽP“) a umožňuje plánovat investiční činnost, stanovovat záplavová území a připravovat protipovodňová opatření. Hlavním cílem těchto opatření je snižování negativních dopadů

³⁷ HZS ČR, Online, Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/usek-prevence-a-civilni-nouzove-pripravenosti> [citováno 2024-05-05]

³⁸ HZS ČR, Online, Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/usek-prevence-a-civilni-nouzove-pripravenosti> [citováno 2024-05-05]

³⁹ HZS ČR, Online, Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/usek-prevence-a-civilni-nouzove-pripravenosti> [citováno 2024-05-05]

povodní na lidské zdraví, životní prostředí, kulturní dědictví a hospodářskou činnost.⁴⁰

Prevence je tématem i pro místní samosprávy v místech ohrožených povodněmi. Jsou identifikovány kritické lokality, které jsou na případ povodní připravovány a jejich ochraně je věnována mimořádná pozornost. Jsou nastaveny evakuační a záchranné plány propojené s krizovými plány IZS. Z pohledu této práce jde především o ochranu obyvatelstva a prostředí v kterém žijí.⁴¹

1.4. Všeobecná připravenost v současnosti

Všeobecná připravenost Česka na krizové situace je postavena na koordinaci záchranných složek v rámci Integrovaného záchranného systému. Zákon 239/2000 Sb., o IZS definuje role a odpovědnosti jednotlivých složek, stanovuje postupy a standardy pro koordinaci a spolupráci mezi nimi. IZS funguje v režimu nepřetržité pohotovosti 24/7⁴² a připravenost zajišťuje na bázi cvičení, školení a testování poplachových plánů. Dále jsou vytvářeny mechanismy pro rychlou informovanost činitelů klíčových pro krizové situace a pro spolupráci se sousedními zeměmi a mezinárodními organizacemi, aby byla zajištěna okamžitá pomoc v případě velkých krizí, které překračují hranice jednotlivých států.

⁴⁰ zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon, Online. Dostupné z: [254/2001 Sb. Vodní zákon](#) [citováno 2024-05-05]

⁴¹ zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon, Online. Dostupné z: [254/2001 Sb. Vodní zákon](#) [citováno 2024-05-05]

⁴² 24 hodin, 7 dní v týdnu, 365 dní v roce – tzv. nepřetržitý provoz

Tento systém je postaven na tzv. poplachových plánech⁴³, které se aktualizují každé dva roky, a zahrnuje plánování, prevenci, zvládání a následnou obnovu po mimořádných událostech. Jeho cílem je zajistit rychlou a koordinovanou reakci v případě krize a minimalizovat škody a ztráty na životech.

1.4.1 Aktivace humanitární pomoci

Na základě výše jmenovaných zákonů číslo 239/2000 Sb. a číslo 240/2000 Sb. je jasně definováno, kdy dochází k aktivaci humanitární pomoci v případě mimořádných událostí jako jsou přírodní katastrofy, válečné konflikty nebo jiné situace, které vyžadují naléhavou reakci.⁴⁴

Existují i další předpisy a směrnice, které upravují poskytování humanitární pomoci, především zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, vyhláška 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů obrany obyvatelstva a také vyhláška č. 328/2001 Sb., o podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.

Humanitární pomoc je na základě výše uvedených zákonů poskytována bezplatně a každý člověk na ni má ze zákona právo. Orgány státní správy a orgány územních samosprávných celků mají povinnost pomoc v případě potřeby poskytnout.⁴⁵

⁴³ Poplachový plán je dokument, který upravuje povolávání záchranných složek při organizaci záchranných a likvidačních prací. Poplachový plán se zpracovává vždy pro územní celek. Rozlišujeme, proto poplachové plány na úrovni krajské a ústřední (centrální).

⁴⁴ Zákon 240/2000 Sb., Online, Dostupné z: [240/2000 Sb. Krizový zákon](#) [citováno 2024-05-05]

⁴⁵ Vyhláška 380/2002, Online, Dostupné z: [380/2002 Sb. Vyhláška k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva](#) [citováno 2024-05-05]

1.4.2 Fázování pomoci

Na základě zkušeností z předešlých krizových událostí byla definovaná série aktivit, které jsou při humanitární pomoci nezbytné, a byla poskládána do časového rámce tak, jak na sebe navazují. Toto fázování stojí na zkušenostech, které záchranný systém získal v průběhu posledních desetiletí jak v Česku, tak v zahraničí:

- Sledování situace: Neustálé sledování situace a analýza informací z postižených oblastí je základem pro včasnou a efektivní reakci na krizovou situaci.
- Založení infocentra: Infocentrum slouží jako centrální bod pro koordinaci a distribuci informací mezi všemi zúčastněnými stranami, včetně veřejnosti, médií a záchranných složek.
- Úvodní monitoring: První průzkum a hodnocení postižené oblasti k určení rozsahu škod a potřeby pomoci.
- Materiální pomoc: Poskytnutí nezbytných fyzických zdrojů a vybavení, které jsou nutné k přežití a základnímu fungování postiženého obyvatelstva. Distribuce potravin, vody, léků, oblečení a dalších základních potřeb. Zajištění přístřeší, dočasné ubytování. Dodávky hygienických potřeb a zdravotnického materiálu.
- Dobrovolnická pomoc: Zapojení dobrovolníků do záchranných a obnovovacích prací, poskytování podpory a pomoc při distribuci materiální pomoci. Nábor a školení a koordinace dobrovolníků.
- Finanční pomoc: Shromažďování a distribuce finančních prostředků na podporu obnovy a rekonstrukce postižených oblastí. Organizace veřejných sbírek a fundraisingových kampaní.

- Psychosociální péče: Poskytování psychologické a sociální podpory osobám postiženým krizovou situací, aby se mohly vyrovnat s traumaty a znovu se zapojit do běžného života.⁴⁶

1.5 Shrnutí

Humanitární pomoc se v České republice vyvinula od prvotních reakcí na povodeň v roce 1997 k modernímu, koordinovanému systému, který zahrnuje státní, soukromé a neziskové organizace. Historie ukázala, že zásadními momenty pro zlepšení připravenosti a reakce byly především povodně v letech 1997, 2002 a 2006 které odhalily slabiny tehdejších systémů a vedly k významným legislativním a organizačním změnám. Tyto události položily základy pro vznik integrovaného záchranného systému, který je klíčovým prvkem pro efektivní zvládání krizových situací v České republice.

Jednou z primárních složek humanitární pomoci je prevence, od legislativní po vzdělávací, protože se jedná o nejefektivnější způsob, jak zabránit katastrofálním následkům, nebo je alespoň minimalizovat. Významným krokem bylo také zapojení České republiky do mezinárodních humanitárních aktivit, což umožnilo nejen poskytovat pomoc do zahraničí, ale také čerpat z mezinárodních zkušeností a zdrojů při řešení domácích krizí.

Celkově lze říci, že Česká republika díky kombinaci státního řízení, aktivní účasti neziskových organizací a mezinárodní spolupráce vytvořila efektivní systém humanitární pomoci, který je schopen rychle reagovat na krizové situace a poskytovat potřebnou pomoc jak na domácí, tak na mezinárodní úrovni.

⁴⁶ ADRA, *Manuál pomoci při mimořádných událostech*, str. 24-26

2. Integrovaný záchranný systém

Pro ucelený pohled na humanitární pomoc na území České republiky vnímám jako zásadní popsat vznik a fungování integrovaného záchranného systému, jeho jednotlivé složky, jejich funkce a systém koordinace. Informace jsem čerpala z veřejných materiálů integrovaného záchranného systému, Hasičského záchranného sboru, Zdravotní záchranné služby a Policie České republiky, případně z jednotlivých zákonů České republiky, které se této oblasti týkají a definují ji.

Integrovaný záchranný systém (dále také „IZS“) je dle definice „efektivní systém vazeb, pravidel spolupráce a koordinace záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací a přípravě na mimořádné události“⁴⁷. Zjednodušeně řečeno, jedná se o koordinaci pomoci tak, aby „nikdo nebyl opomenut, kdo pomoci může a vzájemně si nikdo z nich nepřekážel.

Vznik Integrovaného záchranného systému v roce 2000 byl důsledkem potřeby sjednotit a zefektivnit systém záchranného systému a krizového řízení jak na celostátní úrovni, tak na úrovni jednotlivých krajů. IZS integroval na základě zákona číslo 239/200 Sb. do své činnosti nejen základní profesionální složky, ale i ostatní entity schopné pomoci a tím zefektivnil připravenost, koordinaci a spolupráci všech složek při zvládnutí mimořádných událostí.⁴⁸

⁴⁷ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, § 2, Online, Dostupné z: [239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému](#) [citováno 2024-05-05]

⁴⁸ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, § 4 [239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému](#) [citováno 2024-05-05]

Česká republika se při tvorbě záchranného systému inspirovala v zahraničí, především v sousedních zemích a ve Skandinávii. Německý a Rakouský systém „Rettungsdienst“⁴⁹ funguje na podobné bázi jako Český s tím rozdílem, že v obou zemích jsou za jeho fungování zodpovědné obce, zatímco v ČR kraje a disponuje velmi silnou složkou dobrovolných hasičů za minimálního pokrytí území hasiči profesionálními. Naše struktura HZS je postavena na profesionálních sborech a doplňována místními dobrovolnými hasiči. Další rozdíl ve srovnání s Německem najdeme ve fungování Policie, které není součástí sjednoceného tísňového čísla 112.⁵⁰ Zároveň se IZS a jeho aktuální struktura stala inspirací pro záchranné systémy v dalších zemích, například v Polsku, na Slovensku a v Chorvatsku. Inspirací v tomto případě byl především systém koordinace jednotlivých složek a zapojení ostatních složek.

Jak je patrné v předešlé kapitole, IZS prošlo v průběhu několika desetiletí zásadním vývojem a jeho efektivita, schopnost reaktivity a technická a lidská připravenost je neustále zlepšována. Aktuálně IZS zastřešuje následující aktivity spojené s humanitární pomocí a řešením mimořádných a krizových situací:

- Koordinace a řízení (operační a informační střediska IZS)
- Bezpečnost a ochrana (HZS a PČR)
- Poskytování zdravotnické pomoci (ZZS, zdravotnická zařízení)
- Logistické a materiální zabezpečení – zabezpečení logistiky, humanitární sklady, spolupráce s NNO
- Evakuace a náhradní ubytování – evakuační vozidla, evakuační střediska, dlouhodobé ubytování

⁴⁹ Rettungsdienst, Online, Dostupné z: [Landesrecht BW – RDG | Landesnorm Baden-Württemberg | Gesamtausgabe | Gesetz über den Rettungsdienst \(landesrecht-bw.de\)](https://www.landesrecht-bw.de/landesrecht/bw/rdg) [citováno 2024-06-05]

⁵⁰ Die Feuerwehr Bunderwehr, Online, Dostupné z: [BwF Community Forum \(bundeswehr-feuerwehr.de\)](https://www.bwfire.de/) [citováno 2024-06-05]

- Psychosociální podpora – krizové intervenční týmy
- Mezinárodní spolupráce – dohody o vzájemné pomoci, příhraniční spolupráce
- Analýza a hodnocení zásahů – neustálé zlepšování pomoci, spolupráce a koordinace ⁵¹

Ústředním orgánem IZS je Ministerstvo vnitra, které drží dohled nad přípravou na mimořádné události, kontroluje a zpracovává poplachové plány, organizuje školení a další akce nutné ke zlepšování složek v oblasti ochrany obyvatelstva. Dále určuje pravidla pro způsoby evakuace obyvatelstva, postup a koordinaci IZS při krizových situacích a způsob zpracování havarijních plánů.⁵²

Integrovaný záchranný systém se dělí na základní a ostatní složky. Mezi základní složky patří Hasičský záchranný sbor České republiky (dále také „HZS“), jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany (dále také „JPO“), poskytovatelé zdravotnické záchranné služby (dále také „ZZS“) a Policie České republiky (dále také „PČR“). Mezi ostatní složky IZS, které poskytují pomoc při záchranných a likvidačních pracích na vyžádání, patří: vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a

⁵¹ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému § 6, Online, Dostupné z: [239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému](#) [citováno 2024-05-05]

⁵² Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému § 7 Online, Dostupné z: [239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému](#) [citováno 2024-05-05]

jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít pro záchranné a likvidační práce.⁵³

2.1 Základní složky IZS

Základní složky jsou páteří systému IZS. Jedná se o profesionální záchranné a bezpečnostní složky, které jsou v nepřetržité pohotovosti 24/7/365⁵⁴ připraveny k okamžitému zásahu při vzniku mimořádné události. Operují po celé České republice s krajskou působností a jsou podřízeny Ministerstvu vnitra.

HZS ČR

Hasičský záchranný sbor je v rámci IZS nejdůležitější složkou. Je zřízen dle zákona č. 320/2015 Sb. o Hasičském záchranném sboru České republiky⁵⁵. Základním úkolem HZS je ochrana životů osob, jejich zdraví a majetku. Hasičský záchranný sbor má klíčovou roli při řešení mimořádných událostí, jelikož disponuje nejen potřebnou technikou a vybavením, ale také lidskými zdroji, které jsou vycvičeny a kvalifikovány na všechny druhy mimořádných událostí, které mohou naši společnost postihnout. Zásahuje nejen u požárů, ale také u dopravních nehod, povodní, u likvidací nebezpečných látek a u mnoha dalších nebezpečných situací. Úzce spolupracuje jak se správními orgány, tak s právníckými a fyzickými osobami a podílí se na poskytování humanitní pomoci do zahraničí. V jeho pravomoci je také uzavírání dohod o pomoci. HZS operuje tísňové linky 150 a 112.⁵⁶

⁵³ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému § 4 Online, Dostupné z: [239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému](#) [citováno 2024-05-05]

⁵⁴ 24 hodin, 7 dní v týdnu, 365 dní v roce

⁵⁵ Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky § 8, Online, Dostupné z: [320/2015 Sb. Zákon o hasičském záchranném sboru](#) [citováno 2024-05-06]

⁵⁶ Zákon 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému § 9 Online, Dostupné z: [239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému](#) [citováno 2024-05-05]

ZZS ČR

Zdravotnická záchranná služba se řídí vyhláškou ministerstva zdravotnictví České republiky č. 374/2011, ze dne 6. listopadu 2011, o zdravotnické záchranné službě, která říká, že: „Zdravotnická záchranná služba je zdravotní službou, v jejímž rámci je na základě tísňové výzvy, není-li dále stanoveno jinak, poskytována zejména přednemocniční neodkladná péče osobám se závažným postižením zdraví nebo v přímém ohrožení života.“⁵⁷ Dále je zřizována dle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.⁵⁸ Zdravotnická záchranná služba také přijímá volání na tísňové lince 155 a reaguje na výzvy o poskytnutí zdravotní pomoci také od ostatních složek IZS. Při mimořádné události řídí třízení osob postižených MU dle závažnosti jejich zranění a zajišťují jejich rychlou přepravu k poskytovateli akutní lůžkové péče. Počet výjezdových skupin ZZS je dán plánem plošného pokrytí tak, aby každá výjezdová skupina byla dostupná v dojezdové vzdálenosti 20 minut. Střediska ZZS se dělí na územní a okresní.⁵⁹

PČR

Policie České republiky je jednotný bezpečnostní sbor, který podléhá zákonu č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky. Dle tohoto zákona Policie ČR slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které

⁵⁷ Vyhláška 374/2011 o zdravotnické záchranné službě

⁵⁸ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování § 5, Online, Dostupné z: [372/2011 Sb. Zákon o zdravotních službách](#) [citováno 2024-04-18]

⁵⁹ Vyhláška 374/2011 o zdravotnické záchranné službě

jsou součástí právního řádu.“⁶⁰ Policie patří k základním složkám IZS a podílí se na záchranných a likvidačních pracích v případě MU, na které jsou pravidelně připravovány. Plnění povinností při MU jsou uvedeny v dokumentu Typové činnosti složek IZS při společném zásahu.⁶¹ Operační středisko PČR nepřetržitě zajišťuje plnění úkolu Policie ČR při mimořádných událostech, koordinuje a organizuje policejní síly a prostředky daného útvaru Policie ČR a zajišťuje spolupráci s ostatními složkami IZS a státními orgány. Operační střediska mají celorepublikovou působnost, pracují s tísňovou linkou 158 a jsou zřizována ředitelstvím Policie ČR a Policejním prezidiem.⁶²

2.2 Ostatní složky IZS

Ostatní složky IZS spolupracují na místě MU buď dle dohody o plánované pomoci nebo na vyžádání dle poplachového plánu IZS. Tento poplachový plán zpracovává HZS příslušného kraje. V poplachovém plánu jsou evidovány všechny síly a prostředky základních i ostatních složek IZS a způsoby komunikace s nimi.⁶³

⁶⁰ Zákon 273/2008 o Polici České republiky, § 22, Online, Dostupné z: [273/2008 Sb. Zákon o Policii ČR](#) [citováno 2024-04-18]

⁶¹ HZS ČR, *Typové činnosti IZS*, Online, Dostupné z: [Dokumentace IZS – Hasičský záchranný sbor České republiky \(hzscr.cz\)](#) [citováno 2024-04-18]

⁶² Zákon 273/2008 o Polici České republiky, § 23, Online, Dostupné z: [273/2008 Sb. Zákon o Policii ČR](#) [citováno 2024-04-18]

⁶³ HZS, *Poplachový plán*, Online, Dostupné z: [Dokumentace IZS – Hasičský záchranný sbor České republiky \(hzscr.cz\)](#) [citováno 2024-04-18]. Poplachový plán je dokument platný pro konkrétní kraj, vydaný formou nařízení a slouží pro povolávání pomoci vybraných sil a prostředků složek IZS a při strategické koordinaci záchranných a likvidačních prací na úrovni kraje.

2.2.1 Začlenění ostatních složek do IZS

Výběr a začlenění konkrétních organizací a složek do IZS je postaveno především na předem daných kritériích, na specifických podmínkách a potřebách jednotlivých krajů a také na schopnosti se dohodnout na konkrétním typu spolupráce a pomoci. Spolupráce s ostatními složkami se aktualizuje každé dva roky, stejně jako poplachové plány.

Organizace začleněné do IZS musí mít v dané lokalitě pro systém konkrétní přínos. Jedná se proto vždy o organizace, které stojí na expertize a zkušenosti. V případě NNO jde o odborné znalosti a zkušenosti, jako je humanitární pomoc, psychosociální pomoc, kynologie, atd, které jsou v krizových situacích nezbytné.

Zapojením těchto organizací do IZS se zvyšuje jeho kapacita a efektivita a tím i rychlost a rozsah pomoci. V případě NNO jde například o rychlé zabezpečení a distribuci základních potřeb, jak jsou potraviny, voda, hygienické potřeby atd. Dalším významným aspektem je komunitní pomoc a zapojení dobrovolníků z místa postiženého mimořádnou událostí. Místní lidé mají povědomí o místních podmínkách a díky tomu se do pomoci zapojí efektivněji než cizí lidé. NNO registrují dobrovolníky a umí je připravit a zorganizovat pro konkrétní typ pomoci. Mohou tak kvalitně koordinovat a realizovat práce, které jsou v nastalé situaci třeba, a flexibilně reagovat na případné změny.

Jak již bylo zmíněno na začátku této podkapitoly, každé dva roky dochází k aktualizaci seznamu spolupracujících organizací v souladu s tvorbou aktuální formy poplachového plánu IZS.⁶⁴

⁶⁴ HZS, *Poplachový plán*, Online, Dostupné z: [Dokumentace IZS – Hasičský záchranný sbor České republiky \(hzscr.cz\)](https://www.hzscr.cz) [citováno 2024-04-18]

Spolupráce IZS a NNO nevznikla automaticky, jedná se o poměrně dlouhý a náročný proces přibližování obou struktur. IZS byl zpočátku ke spolupráci spíše skeptický a nebral neziskové organizace jako partnera. Přesto, že došlo v roce 2003 k podpisu dohod o spolupráci, NNO nebyly připouštěny ke strategickému plánování. Změna nastala až v roce 2010, kdy na Generálním ředitelství HZS vznikla pracovní skupina, kde se obě strany začaly pravidelně potkávat. Přes velké zlepšení do dnešní doby tato spolupráce nefunguje ve všech krajích stejně, záleží na konkrétních lidech a jejich postoji ke spolupráci.

2.3 Mimořádná událost

Považuji za důležité definovat pro správné porozumění této práci termín „mimořádná událost“⁶⁵, který je používán v rámci humanitární pomoci a spadá do terminologie IZS.

Mimořádnou událost lze definovat na základě různých kritérií, spojují je ale základní parametry. Dle zákona 239/2000 Sb., je mimořádná událost definovaná jako „škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činnostmi člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“.⁶⁶

⁶⁵ Mimořádná událost je pojem z krizového řízení, který se používá v zákonech upravujících vnitřní bezpečnost státu, tzv. krizové zákony. Jen část mimořádných událostí dosahuje takových rozměrů, aby se kryla s pojmenováním katastrofa, či neštěstí a vyžadovala humanitární pomoc.

⁶⁶ Zákon 239/2000 Sb., o IZS § 22, Online, Dostupné z: [239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému](#) [citováno 2024-05-05]

Vždy se jedná o nenadálou, neočekávanou, časově a prostorově omezenou událost. Vzniká v souvislosti s klimatickým jevem, provozem technických zařízení, či neopatrným zacházením s chemickými a jinými nebezpečnými látkami nebo jiným nebezpečím způsobeným lidskou chybou či chybou technickou.⁶⁷

Mimořádné události dělíme dle původu a vzniku na způsobené činností člověka, přírodními vlivy, či technickou závadou. Nejčastější mimořádnou událostí na území České republiky z hlediska nasazení IZS jsou přírodní katastrofy spojené s vodním živlem. Povodně, ať lokální, bleskové či rozsáhlé jsou přírodní katastrofy, které nám pravidelně dokazují, že jsou nejzávažnějšími krizovými událostmi s obrovskými následky a nedozírnými škodami, které mohou území České republiky postihnout.⁶⁸

Pouze některé mimořádné události vedou k vyhlášení krizových stavů (stav nebezpečí a nouzový stav), jsou to tzv. mimořádné události velkého rozsahu. Jedná se o MU, jejichž dopad je nad rámec možností lokálních záchranných složek.⁶⁹ Neziskové organizace zpravidla vyhledávají při tomto typu mimořádné události veřejnou sbírku a do pomoci krom svých kmenových zaměstnanců zapojují také velké množství dobrovolníků.

U mimořádných událostí velkého rozsahu dochází ke spolupráci všech složek IZS, různých úrovní samospráv a neziskových organizací. Dopad takovéto události má dlouhodobý charakter a zapojení neziskových

⁶⁷ HZS, *Povodně 1997, dvacet let poté, co všechno už je jinak*. Online, Dostupné z: [POVODNĚ 1997 dvacet let poté aneb co všechno je už jinak](#) [citováno 2024-04-25]

⁶⁸ HZS, *Povodně 1997, dvacet let poté anebo co všechno je už jinak*, Online, Dostupné z: [POVODNĚ 1997 dvacet let poté aneb co všechno je už jinak](#) [citováno 2024-04-25]

⁶⁹ Koláček Josef, *Připravenost pracovníků NNO k řešení krizových situací*. Diplomová práce, Naděžda Špatenková (vedoucí práce), str. 8

organizací do materiální a psychosociální pomoci bývá dlouhodobějšího charakteru, klidně až rok od odchodu profesionálních záchranných složek.⁷⁰

2.4 Přípravenost HZS

V reakci na povodně, které Českou republiku postihly v r. 2013 a které prověřily připravenost společnosti na mimořádné události přírodního charakteru, vznikl projekt: Přípravenost Hasičského záchranného sboru České republiky k řešení povodní, který byl realizován v letech 2013–2015. V rámci tohoto projektu a za podpory Evropské unie došlo k zásadní modernizaci techniky pro záchranné a likvidační práce. Dále byly vytvořeny hmotné podmínky pro účelnější zvládnutí logistického zabezpečení při poskytování humanitární pomoci obyvatelstvu v ohrožených a zatopených oblastech a pro rychlejší nasazení speciálních sil HZS.⁷¹ Dalším z projektů, který zdokonalil akceschopnost HZS při povodních a bleskových povodních a měl by být v rámci této práce zmíněn byl projekt „Živelní pohromy“, realizovaný v letech 2012–2014. Oba projekty spočívaly v pořízení generačně nové, moderní a speciální techniky určené pro řešení živelních pohrom, zejména povodní.⁷²

Tyto dva výše zmíněné projekty jsou příkladem toho, jak se záchranný systém měnil a optimalizoval po povodních v letech 1997 a 2002. To, že se

⁷⁰ Kolářek Josef, *Přípravenost pracovníků NNO k řešení krizových situací*. Diplomová práce, Naděžda Špatenková (vedoucí práce), str. 9

⁷¹ HZS ČR, *Přípravenost HZS ČR k řešení povodní*, Online, Dostupné z: [Projekt Přípravenost Hasičského záchranného sboru České republiky k řešení povodní - 5 let udržitelnosti – Hasičský záchranný sbor České republiky \(hzscr.cz\)](#) [citováno 2024-05-05]

⁷² HZS ČR, *Přípravenost HZS ČR k řešení povodní*, Online, Dostupné z: [Projekt Přípravenost Hasičského záchranného sboru České republiky k řešení povodní - 5 let udržitelnosti – Hasičský záchranný sbor České republiky \(hzscr.cz\)](#) [citováno 2024-05-05]

nejednalo jen o zbytečné kroky, prokázaly následně povodně v roce 2013, které si již nevyžádaly žádné přímé oběti na životech.

V listopadu roku 2010 byla otevřena Národní základna humanitární pomoci, jejímž hlavním úkolem je centralizovat příjem a poskytování humanitární pomoci (věcné a technické) z a do zahraničí, nebo poskytované Českou republikou příjemcům v zahraničí. Národní základna humanitární pomoci má tedy dva úkoly, přijímá humanitární pomoc ze zahraničí, nebo naopak shromažďuje záchrannou a materiální pomoci do zahraničí. Nachází se ve Zbirohu ve Středočeském kraji a spadá do gesce Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí.⁷³

2.5 Shrnutí

Integrovaný záchranný systém (IZS) je klíčovou strukturou pro efektivní zvládnání mimořádných událostí a poskytování humanitární pomoci. Tento systém, založený v roce 2000 na základě zákona číslo 239/2000 Sb., spojuje různé záchranné a bezpečnostní složky, státní správu, samosprávy a další subjekty v koordinované úsilí při krizových situacích.

Hlavními složkami IZS jsou Hasičský záchranný sbor, Zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky. IZS je také podporován dalšími subjekty, které jsou do systému zapojeny na základě dohod a plánů, např. ozbrojené síly, orgány ochrany veřejného zdraví a neziskové organizace, které poskytují pomoc související s jejich běžnou náplní práce.

⁷³ HZS, *Národní základna humanitární pomoci*, Online, Dostupné z: [brozura A4.pdf](#) [citováno 2024-04-20]

IZS je navržen tak, aby byl připraven na různé typy mimořádných událostí, od přírodních katastrof, jako jsou povodně a tornáda, až po technické havárie a teroristické útoky. Důležitým aspektem systému je aktualizace poplachových plánů, která probíhá každé dva roky, dále neustálé zlepšování a hodnocení zásahů na základě analýzy proběhlých akcí a v neposlední řadě implementace nových poznatků a technologií.

3. Neziskové organizace a humanitární pomoc

Nevládní neziskové organizace (dále také neziskové organizace nebo „NNO“) patří mezi základní pilíře při řešení krizových situací na území České republiky. V této kapitole bude definováno, co je to nezisková organizace, na základě, jakých kritérií jsou konkrétní organizace zapojeny do humanitární pomoci a v čem je jejich přínos při mimořádných událostech a katastrofách.

NNO jsou zřizovány dle zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku, upravující činnost neziskových organizací a dobrovolníků, kteří hrají významnou roli v poskytování humanitární pomoci.⁷⁴

Od devadesátých let 20. století, kdy ochrana obyvatelstva spadala pod Ministerstvo obrany a nacházela se tak plně v gesci Armády, se mnohé změnilo. Přijetí zákona 239/2000 Sb. a zákona 240/2000 Sb. přesunulo téma ochrany obyvatelstva pod Ministerstvo vnitra a nově vzniklý integrovaný záchranný systém. Přesun této agendy z vojenské gesce k záchranným složkám byl základním milníkem pro změnu vnímání ochrany obyvatelstva, která se stala civilní záležitostí a dala prostor i neziskovému sektoru.

Neziskové organizace zapojené do organizované pomoci působí v několika rovinách. Angažují se v rovině edukativně preventivní, kdy spolupracují na vydávání příruček, standardů a dalších materiálů. Dále mají poradní hlas v různých pracovních skupinách a panelech, které se podílejí na tvorbě legislativy, či krizových plánů, a konečně jsou součástí přímé pomoci při vzniku mimořádné události.⁷⁵

⁷⁴ Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, Online, Dostupné z: [89/2012 Sb. Občanský zákoník](#) [citováno 2024-05-08]

⁷⁵ KAVAN, Štěpán a kol. *Nestátní neziskové organizace, dobrovolníci a možnosti spolupráce při mimořádných událostech*. str. 37

V této kapitole si kladu za cíl definovat neziskové organizace, popsat propojenost základních a ostatních složek IZS a definovat připravenost neziskového sektoru na mimořádné události velkého rozsahu.

3.1 Definice neziskových organizací

Tento pojem je z klíčových termínů asi nejobtížněji definovatelný, záleží na úhlu pohledu, z kterého na neziskový sektor nahlížíme. Pro účely této práce je jako zdroj použita česká legislativa, která definuje Nevládní neziskový sektor v Občanském zákoníku a stanovila jeho koordinaci na Radu vlády pro nestátní neziskové organizace. Rada byla zřízena vládou České republiky na základě usnesení č. 428 z 10. června 1992.⁷⁶

Neziskový sektor je popsán jako sektor mezi státem a trhem, postavený na působení soukromých organizací zaměřených na jiné cíle, než je dosahování zisku. Pro identifikaci organizací, které se v tomto společenském prostoru nacházejí, lze využít mezinárodně sdílenou tzv. strukturálně-operacionální definici, která pracuje s vymezením definičních vlastností daných subjektů.⁷⁷

Charakteristické znaky NNO dle této definice jsou následující:

- organizovanost – subjekt je do určité míry institucionalizovaný
- soukromý charakter a nezávislost na státu – subjekt není součástí státu ani není státem řízený

⁷⁶ Rada vlády pro nestátní neziskové organizace je stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem vlády České republiky v oblasti nestátních neziskových organizací. Rada soustřeďuje, projednává a prostřednictvím svého předsedy předkládá vládě materiály, týkající se NNO a vztahující se k vytváření vhodného prostředí pro jejich existenci a činnost.

⁷⁷ SALAMON, Lester, ANHEIER, Helmut, *Defining the Nonprofit Sector. A cross National Analysis*, str. 21

- nerozdělování zisku – zásada nerozdělování zisku je již dána posláním organizace
- samosprávnost – subjekt není řízen jinou organizací, je schopen se sám spravovat, má svou vlastní vnitřní strukturu
- dobrovolnost – subjekt vykovává svou činnost za spoluúčasti dobrovolníků (podpora dobrovolnickými dary, činnost dobrovolníků, dobrovolnictví v řídicích orgánech)⁷⁸

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, resp. Strategie spolupráce veřejné správy s NNO na léta 2021 až 2030 se drží užšího vymezení NNO, které do okruhu sledovaných institucí zařazuje následující soukromoprávní organizace: spolky včetně pobočných spolků, nadace, nadační fondy, ústavy, evidované církevní právnické osoby, obecně prospěšné společnosti.

Neziskový sektor má široké pole působnosti, pro účel této práce se zaměříme na ty, které se věnují péči o lidi v nouzi a humanitární pomoci.

3.2 Spolupráce základních a ostatních složek IZS

Spolupráce základních složek Integrovaného záchranného systému s ostatními organizacemi probíhá na základě takzvaných dohod o poskytnutí plánované pomoci na vyžádání. Dohoda vždy zohledňuje obsah práce dané organizace, její expertnost a zkušenost v určité oblasti (např. humanitární a rozvojová organizace ADRA, Vodní záchranná služba ČR, Kynologický svaz atd.). Dohody s neziskovým sektorem se začaly podepisovat od roku 2003.

⁷⁸ SALAMON, Lestler, ANHEIER, Helmut, *Defining the Nonprofit Sector. A cross National Analysis*, str. 21

Podoba a míra této pomoci je předem dohodnuta a uzavřít ji mohou jak právnické, tak fyzické osoby. Současně dohoda upravuje podmínky odškodnění při poskytnutí osobní či věcné pomoci při likvidaci následků mimořádné události nebo při pomoci ochrany obyvatelstva. Dále tyto dohody obsahují způsob a rozsah pomoci, informace o smluvních stranách, předmět dohody, povinnosti smluvních stran, podmínky plnění této dohody a její případné rozšíření, na jak dlouhé období je dohoda platná a za jakých podmínek ji lze ukončit, prostředky, které budou poskytnuty při pomoci, a osoby zainteresované do dohody o pomoci. Jako u plánované pomoci na vyžádání jsou i tyto dohody obsaženy v územně příslušném poplachovém plánu IZS.

Dohody plánované pomoci na vyžádání, dohody o součinnosti složek IZS a dohody o spolupráci uzavírá v rámci ČR MV – GŘ HZS ČR a jsou schvalovány generálním ředitelem HZS a náměstkem vnitra. Generální ředitelství, spolu s HZS kraje, se poté dle § 14 zákona č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému stará o dokumentaci k těmto dohodám a zpracovává ji.

Zapojení neziskových organizací do IZS bylo pozvolné, předcházela mu detailní jednání, která se snažila jasně vymezit role a pravomoci, v některých případech stále ještě jednání probíhají (např. Člověk v tísni). Dohody jsou většinou podepisovány na krajské úrovni a týkají se spolupráce konkrétního krajského HZS a dané organizace v tomto kraji aktivní. Některé dohody mohou mít celostátní působnost. Zde došlo k inspiraci fungováním pomoci v zahraničí, hlavně v Rakousku a Německu.⁷⁹ NNO, které neuzavřely s HZS dohodu o

⁷⁹ Studium zahraničních systémů je důležité, může být inspirující a přinést nový vhled do řešení, nicméně nedají se kopírovat ve své celistvosti, protože každá země vychází z jiných tradic a sleduje jiné potřeby, na základě geopolitické a sociální reality.

spolupráci mohou být do humanitární či jiné pomoci začleněny v případě potřeby na vyžádání. Náplň a rozsah spolupráce se stanovuje konkrétně u každé události zvlášť.

Zapojení NNO sektoru je rozděleno do třech úrovní, dle míry spolupráce:

- Řešení následků MU formou žádosti Operačního a informačního střediska či velitele zásahu o poskytnutí osobní a věcné pomoci ze strany zástupců NNO.
- Zařazení vybraných NNO do poplachového plánu IZS, čemuž předchází sepsání dohody o poskytnutí plánované pomoci na vyžádání.
- Aktivní zapojení HZS kraje, NNO a krajského úřadu do činnosti v rámci tzv. koordinační platformy (Panel, Expertní skupina apod.).⁸⁰

Příklad NNO zapojených do IZS na základě dohody o poskytnutí pomoci:

- Diecézní Charita a Diakonie – v roce 2003 byla podepsaná dohoda mezi Biskupskou konfederací a Ekumenickou radou církví a Generálním ředitelstvím HZS ČR.
- ADRA o.p.s. – v roce 2004 byla podepsaná dohoda s Generálním ředitelstvím HZS ČR (ADRA není součástí Ekumenické rady církví).
- Dále můžeme jmenovat Český červený kříž, Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Vodní záchranná služba ČČK, Komunitní intervenční psychosociální tým a další organizace spadající do neziskového sektoru.

Zapojení NNO do IZS má svá rizika, jedná se především o nejistotu v oblasti financování a lidských zdrojů. Vzhledem k podstatě neziskových organizací je jejich základním rizikem a nejistotou dostatečné finanční zajištění

⁸⁰ HZS, *Dohoda o poskytnutí pomoci*, Online, dostupné z: [Dokumentace IZS – Hasičský záchranný sbor České republiky](#) [citováno 2024-05-08]

chodu. Tato situace se v posledních letech pozvolna zhoršuje, finanční prostředky, hlavně ze státního sektoru se zmenšují a hledání nových zdrojů v soukromém sektoru je značně komplikované. Na toto riziko navazuje problém lidských zdrojů a velká fluktuace pracovníků, kteří raději vyhledávají finančně stabilnější organizace.

3.2.2 Preventivní a přípravná činnost

Státní správa i samosprávy na různých úrovních vydávají ve spolupráci s NNO celou řadu příruček, brožur a letáků, které mají za cíl usnadnit práci lidí v pomáhajících profesích, či formovat a směřovat dobrovolníky, kteří se chtějí záchranných prací účastnit. Tyto materiály bývají zpravidla dostupné zdarma jak v tištěné či elektronické podobě a jsou dobrým příkladem spolupráce státního a neziskového sektoru.

Pro příklad uvádím v této práci *Standardy psychosociální krizové⁸¹ intervence* a *Pravidla dobrovolnické pomoci⁸² při mimořádných událostech*. Obě jsou dobrým příkladem edukativní a preventivní role, kterou NNO sektor zaujímá v oblasti mimořádných událostí a humanitární pomoci.

3.3 Dobrovolnictví

Dobrovolnictví⁸³ má ve společnosti dlouhodobou tradici. Můžeme najít různé základy dobrovolnické činnosti, v moderním evropském kontextu se opírá

⁸¹ Kol. autorů, *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*, 2010

⁸² ČERNÁ, Lenka, DIATKOVÁ, Nataša, KOLÁČEK, Josef a kol. *Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech*, MV ČR, 2013

⁸³ Dobrovolnictví je postaveno na třech základních prvcích. Dobrovolnická aktivita je vykonávaná nepovinně (dobrovolně), ve prospěch druhých a ve volném čase bez nároku na odměnu.

především o práci církevních dobrovolnických organizací z doby průmyslové revoluce a industrializace společnosti. V současné době je dobrovolnictví vnímáno jako součást vyspělé občanské společnosti.⁸⁴

Dobrovolnictví má z pohledu pomoci při mimořádných událostech velkého rozsahu nezastupitelnou roli.⁸⁵ Dobrovolník organizovaný v NNO vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací. Jedná se o tzv. formální dobrovolnictví, kdy je tato činnost zastřešena v akreditované organizaci profesionálním koordinátorem, dobrovolníci jsou školeni a procházejí pravidelnou supervizí. Toto zázemí by mělo zaručit určitou kvalitu dobrovolnických aktivit.⁸⁶ Existuje Etický kodex dobrovolníka, který definuje optimální chování dobrovolníků při kontaktu s druhými lidmi, obsahuje soubor norem a pravidel a představuje morální závazek vůči klientům, spolupracovníkům a veřejnosti.⁸⁷

Při vzniku krizové situace vyžadující humanitární pomoc jsou formalizovaní dobrovolníci ideální skupinou pro pomáhající a pomocné práce, a to hlavně bezprostředně po události. Jsou registrováni, proškoleni a pojištěni. Mohou se tak velmi rychle zapojit do pomoci na místě události. Naopak bývá problém s tzv. „spontánními dobrovolníky“, kteří přijíždějí samozvaně na místo události v dobré víře pomoci, jejich přítomnost ale bývá zatěžující, protože je nelze do pomoci zapojit a svou přítomností přidělávají záchranářům práci.

⁸⁴ KAVAN Štěpán a kol., *Nestátní neziskové organizace, dobrovolníci, a možnosti spolupráce při mimořádných událostech*, NLN 2022, str.28

⁸⁵ FRIČ P., a kol. *Vzorce a hodnoty v dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha, Agnes, 2010, str.

⁸⁶ Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, Online, Dostupné z: [198/2002 Sb. Zákon o dobrovolnické službě](#) [citováno 2024-05-12]

⁸⁷ KAVAN Štěpán a kol., *Nestátní neziskové organizace, dobrovolníci, a možnosti spolupráce při mimořádných událostech*, NLN 2022, str.32

Jak činnost NNO, tak samotných dobrovolníků při mimořádné události závisí na konkrétním typu mimořádné události a jejím dopadu na společnost. Můžeme zde uvést jako příklad odklizení následků MU, zřízení informačního centra, distribuci potravin, monitoring, psychosociální pomoc atd.

Při využití dobrovolnické pomoci u mimořádných událostí je třeba dbát nejen na potřeby postiženého obyvatelstva, ale i na potřeby a bezpečné podmínky dobrovolníků, kteří jsou vystaveni fyzickému i psychickému diskomfortu a dostávají se do vypjatých situací. V průběhu vývoje humanitární pomoci vznikl manuál Pravidla dobrovolnické činnosti při mimořádné události, který vytvořila pracovní skupina při Ministerstvu vnitra v roce 2013, aby pomohla všem dobrovolníkům, kteří se chtějí zapojit do pomoci při mimořádné události. Cílem je usnadnit dobrovolníkovi orientaci v tom, jak má účinná dobrovolnická pomoc probíhat.⁸⁸

Pracovní skupina, která tento manuál vytvořila, byla mezioborová, zastoupena různými sektory, které vstupují do pomoci při mimořádných událostech. Patřili do ní jak odborníci příslušící Ministerstvu vnitra (hasiči, policisté, psychologové), tak zástupci jednotlivých krajů, a dále odborníci z řad neziskových organizací, (ADRA, Diakonie, Červený kříž atd.)

Cílem příručky je zefektivnit dobrovolnickou pomoc při mimořádných událostech, neplýtvat při ní dostupnými zdroji a účelně využít nabízené síly a schopnosti. Dále si klade za cíl zvyšovat povědomí o dobrovolnictví a o způsobu jeho zapojení do pomoci při mimořádných událostech. V neposlední řadě jde

⁸⁸ ČERNÁ, Lenka, DIATKOVÁ, Nataša, KOLÁČEK, Josef a kol. *Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech*, MV ČR, 2013

autorům o podporu dobré spolupráce jednotlivých složek Integrovaného záchranného systému a dobrovolníků.⁸⁹

Tato brožura je příkladem dobré praxe a spolupráce napříč organizacemi a státními strukturami. Pracovní skupiny složené z odborníků z různých oblastí a sektorů jsou jasným důkazem, že pomáhání v krizových situacích je v České republice vnímáno jako mezioborové a žádná složka si jej nepřivlastňuje na úkor těch druhých.

3.4 Humanitární sbírky

Veřejná sbírka je další nástroj NNO, který rychle a efektivně pomáhá lidem zasaženým katastrofou. NNO mohou dle zákona číslo 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách, pořádat veřejné sbírky, jak finanční, tak materiální podstaty⁹⁰. V případě vzniku katastrofy se NNO rozhodne, zdali sbírku vyhlásí a následně ji ve velmi krátkém časovém úseku aktivuje. Krom této možnosti mají NNO zaměřené na humanitární pomoc i dlouhodobé sbírky, z kterých jsou schopné v podstatě okamžitě uvolnit částku na první kolo humanitární pomoci. Rychlost je v otázce první fáze humanitární pomoci zásadní, je to kritický moment, kdy se lidé ocitli bez základních životních potřeb a čas v této fázi hraje zásadní roli.

Organizace vyhláší sbírku prostřednictvím médií, sociálních sítí, webových stránek a dalších komunikačních kanálů. Informuje veřejnost o účelu sbírky, způsobech přispění a kontaktních informacích. Shromážděné finanční

⁸⁹ ČERNÁ, Lenka, DIATKOVÁ, Nataša, KOLÁČEK, Josef a kol. *Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech*, MV ČR, 2013

⁹⁰ Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách, Online, Dostupné z: [117/2001 Sb. Zákon o veřejných sbírkách](#) [citováno 2024-05-08]

prostředky a materiální pomoc jsou co nejrychleji distribuovány do postižených oblastí. Organizace spolupracuje s místními úřady, krizovými týmy a IZS, aby zajistila efektivní a spravedlivé rozdělení pomoci.

V případě vyhlášení veřejné sbírky je zásadní transparentnost a komunikace směrem k dárcům. Nezisková organizace proto pravidelně informuje veřejnost o průběhu sbírky, shromážděných prostředcích a jejich využití. Komunikace s veřejností je velice důležitá, zvyšuje důvěru dárců a podporuje další příspěvky. Po ukončení sbírky se zveřejňuje celková vybraná částka a přehled jejího využití.⁹¹

3.5 Shrnutí

Z této kapitole vyplynulo, že nevládní neziskové organizace jsou jedním z pilířů při řešení humanitárních krizí v České republice. Od devadesátých let, kdy byla ochrana obyvatelstva přesunuta do gesce Ministerstva vnitra a nově vzniklý integrovaný záchranný systém, se role neziskového sektoru vyvíjela a dostala zásadní změny. NNO se staly neodmyslitelným partnerem profesionálních záchranných složek při poskytování humanitární pomoci.

NNO jsou pro spolupráci s IZS vybírány na základě jejich zkušeností a odbornosti, což formálně potvrzují dohody o spolupráci. Tyto dohody specifikují podmínky a rozsah spolupráce a jsou integrovány do poplachových plánů IZS.

⁹¹ ADRA, interní směrnice k vyhlášení veřejných sbírek

4. Člověk v systému pomáhání

„Nejen chlebem živ jest člověk“⁹², tento zlidovělý biblický citát má své místo v každé pomoci člověka člověku. Člověk je tvor komplexní a pro svůj plnohodnotný život potřebuje krom základních životních potřeb, naplňovat i potřeby psychické, duchovní a společenské. Čtyři dimenze lidské existence nám dávají odpověď na otázku kdo, nebo co je člověk.⁹³ Pokud jsou v momentě pomoci opomíjeny a neuspokojeny základní lidská práva, dochází sice k fyzickému udržení člověka při životě, ale na úkor jeho důstojnosti a celistvosti.

Ač první lidskoprávní dokumenty spatřily světlo světa v 18. století, do konce 20. století bylo na člověka, kterému je poskytována péče či pomoc, pohlíženo jako na pasivního příjemce, který nemá vstupovat do odbornosti pomáhajícího, ať je to zdravotník, či humanitární pracovník a má být vděčný za vše, co je pro něj vykonáno. Až v posledních desetiletích měníme toto paradigma dvou nerovnocenných stran na dialog a partnerství mezi pomáhajícím a pomáhaným. Partnerství v oblasti péče a pomoci je stále ještě v začátcích, systém i lidé mění své vzorce pomalu, nicméně změna probíhá a povědomí o důležitosti zachování lidskoprávních hodnot v pomáhajících profesích nabývá ve společnosti na síle.

V průběhu našeho života si vytváříme nejrůznější vazby na okolí, ve kterém žijeme, a na společnost, která nás obklopuje. Každý z nás potřebuje to „své místo bezpečí a jistoty“. Snažíme se porozumět přirozenému řádu života a předvídat, jak se bude vyvíjet, abychom předešli ztrátě našich jistot. Krizové situace, které jsou nedílnou součástí lidského života, naše jistoty narušují, případně nás o ně úplně připraví. Jejich vlivem dochází k ohrožení života, ale

⁹² MATOUŠ, Nový Zákon, *Evangelium dle Matouše*, kap.4

⁹³ DOČKAL, Jan. *Člověk v současném světě*, str. 61

také k materiálním a sociálním ztrátám.⁹⁴ V případě katastrofy tak jedinec nepřichází pouze o hmotné zázemí, ale i o psychosociální a duchovní jistoty. Takovýto jedinec je obzvláště zranitelný a zneužitelný. Z tohoto důvodu považují lidskoprávní tematiku za zásadní aspekt humanitární pomoci a tuto kapitolu věnují jí samostatnou kapitolu.

4.1 Etická otázka poskytování pomoci

Od první velké humanitární pomoci na území České republiky v roce 1997 došlo k zásadnímu zlepšení připravenosti české společnosti na mimořádné události. Kromě legislativní, organizační a koordinační připravenosti na všech úrovních státního řízení (jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách), došlo také k vypracování a přijetí celé řady standardů a etických kodexů. Tyto dokumenty definují podmínky pomoci z lidskoprávního hlediska a stanovují etický přístup k poskytování pomoci. Středem zájmu by měl vždy být příjemce pomoci a jeho důstojnost.⁹⁵

Tradiční přístup v pomáhajících profesích byl postaven na nadřazenosti experta, který „ví nejlépe, co je pro pacienta⁹⁶ nejlepší“. Příjemce musel spolupracovat bez ohledu na individuální potřeby a přání. Tento přístup převládal v západní kultuře do druhé poloviny 20. století, v českém kontextu byl umocněn socialistickým zřízením, které se otázce lidskoprávní a etické vyhýbalo všeobecně. To však neznamená, že lidé, kteří pomáhali, úmyslně ignorovali lidskou důstojnost a byli necitliví. Spíše se o těchto tématech v dané době nepřemýšlelo, nebyla vnímána jako prioritní.

⁹⁴ KOHOUTEK, Tomáš, ČERMÁK Ivo, *Psychologie katastrofické události*, str. 187

⁹⁵ Kol. autorů, *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*, str. 6,10

⁹⁶ Samotný termín pacient z latinského „*patiens*“ trpět, nebo snášet přiřazuje pasivní roli trpícího a trpělivého příjemce péče

Postupem času se etický aspekt pomoci začal stávat důležitým tématem diskuse. Pochopení lidských práv a důstojnosti se stalo nedílnou součástí poskytování pomoci, a to jak na lokální, tak na globální úrovni. Tento vývoj byl částečně ovlivněn negativními zkušenostmi s neetickým zneužíváním příjemců pomoci, protože zranitelnost a zneužitelnost je u těchto osob vysoká. Celosvětový problém zneužitelnosti lidí závislých na humanitární či jiné pomoci vedl k vypracování základních humanitárních pravidel, která by měla být zavazující pro všechny humanitární pracovníky.⁹⁷

V současné době je humanitární a krizová pomoc regulována v oblasti ochrany člověka a jeho důstojnosti jak státními, tak mezinárodními zákony, úmluvami a dohodami. V České republice mimo jiné Zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.⁹⁸ Další zásadní dokumenty jsou popsány v této kapitole.

Dušková ve své Encyklopedii rozvojových studií popisuje základní principy humanitární pomoci následovně: „Lidskost vyjadřuje především záchranu životů a snížení utrpení lidí, kteří byli postiženi mimořádnou událostí. Nestrannost se zabývá identifikováním potřeb, na jejichž základě lze poskytnout humanitární pomoc, a to bez rozlišování mezi příjemci podle jiných kritérií. Neutralitou je míněn neutrální vztah k aktérům při ozbrojených konfliktech, což znamená, že se nepřiklání k žádné ze stran sporu. Posledním principem je nezávislost, která říká, že cíle humanitární pomoci nejsou pod vlivem politických, ekonomických a jiných zájmů dárce ani příjemce.“⁹⁹

⁹⁷ HONGZHONG, Jia, ORDÓĚZ, Fernando, DESSOUKY, Maged M., *Solution Approaches for Facility Location of Medical Supplies for Large-Scale Emergencies*, Online, Dostupné z: [Solution approaches for facility location of medical supplies for large-scale emergencies – ScienceDirect](#) [citováno 2024-05-06]

⁹⁸ Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, Online, Dostupné z: [110/2019 Sb. Zákon o zpracování osobních údajů](#) [citováno 2024-05-08]

⁹⁹ DUŠKOVÁ, Lenka, *Encyklopedie rozvojových studií*, str.118

4.2 Humanitární charta

Humanitární charta je dalším ze zásadních milníků lidskoprávního přístupu k lidem v krizové situaci. Vznikla na základě principů a ustanovení mezinárodního humanitárního práva, mezinárodních úmluv o lidských právech, Etického kodexu Mezinárodního hnutí Červeného kříže, Červeného půlměsíce, Spolku Davidovy hvězdy a nevládních organizací pro poskytování pomoci v krizových situacích. Humanitární charta byla vydána v roce 1997 globální iniciativou Sphere¹⁰⁰ a je postavena na čtyřech principech:

- 1) Lidskost – je ústřední princip, který stojí v jádru humanitární pomoci. Tento princip uznává hodnotu každého lidského života a usiluje o zmírnění utrpení a ochranu důstojnosti všech lidí bez ohledu na jejich situaci.
- 2) Důstojnost – je základním právem každého člověka a je úzce spojena s principem lidskosti. Tento princip zdůrazňuje, že všichni lidé mají inherentní hodnotu a právo na respekt a rovné zacházení.
- 3) Nestrannost – znamená poskytování pomoci bez jakékoliv diskriminace. Humanitární pomoc musí být poskytována výhradně na základě potřeb, bez ohledu na rasu, pohlaví, národnost, vyznání nebo jiné rozdíly.
- 4) Neutralita – je princip, který zajišťuje, že humanitární organizace nestranní v ozbrojených konfliktech nebo politických sporech. Neutralita je klíčová pro udržení přístupu ke všem stranám konfliktu a pro zajištění bezpečnosti humanitárních pracovníků.¹⁰¹

¹⁰⁰ Sphere Project byl založen v témže roce skupinou humanitárních nevládních organizací a Mezinárodním výborem Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Touto chartou by se měly řídit všechny humanitární akce. SPHERE, *Humanitární charta*, Online, Dostupné z: [Humanitarian Charter | Sphere Standards](#) [citováno 2024-05-08]

¹⁰¹ Humanitární charta a Minimální standardy pro humanitární pomoc, Portál s.r.o. pro Sdružení Česká katolická charita, Praha 2003, ISBN 80-7178-865-1, str. 4-7, vydané v anglickém originále jako Projekt Sphere

4.3 Etický kodex Mezinárodního Červeného kříže

Mezinárodní výbor Červeného kříže¹⁰² je apolitická, nezávislá a humanitární instituce působící na základě mandátu svěřeného mezinárodním společenstvím jako neutrální zprostředkovatel v humanitárních otázkách v období mezinárodních konfliktů, občanských válek a vnitřních nepokojů. Pracuje ve prospěch porozumění mezinárodního humanitárního práva a dohlíží na jeho dodržování.¹⁰³

Úloha Mezinárodního výboru je definována čtyřmi Ženevskými konvencemi¹⁰⁴ a dodatkovými protokoly k nim. Mezinárodní výbor podporuje tyto smlouvy a jedná v zájmu jejich rozvoje a šíření po celém světě. Samotný výbor se skládá maximálně z 25 členů, výhradně švýcarských občanů, stálý Mezinárodní výbor Červeného kříže, ve formě hlavní správy v Ženevě, tvoří okolo 1.000 pracovníků.¹⁰⁵

Etický kodex Mezinárodního výboru Červeného kříže a Červeného půlměsíce je vnímán jako základ humanitární pomoci na celém světě. Stojí na sedmi základních principech, které mají za cíl zajistit etické a efektivní poskytování humanitární pomoci. Tyto principy jsou klíčové pro udržení důvěryhodnosti a nezávislosti humanitárních organizací a jejich pracovníků.

¹⁰² Červený kříž (a jeho další varianty z kulturně odlišného prostředí, jako je Červený půlměsíc, společnost Davidovy hvězdy atd.) vznikl na základě přímé zkušenosti s humanitární katastrofou, kdy po bitvě u Solferina v roce 1859 zůstali na místě tisíce zraněných bez jakékoliv pomoci. V současné době působí ve 192 zemích světa.

¹⁰³ Mezinárodní hnutí Červeného kříže, Online, Dostupné na internetu: [Mezinárodní výbor](#) [citováno 2024-04-14]

¹⁰⁴ JUKL Marek, *Ženevské úmluvy, obyčeje a zásady humanitárního práva* (stručný přehled), str. 8-9

¹⁰⁵ Mezinárodní hnutí Červeného kříže, Online, Dostupné na internetu: [Mezinárodní výbor](#) [citováno 2024-04-14]

Sedm základních principů pomoci:

- Humanita
- Nestrannost
- Neutralita
- Nezávislost
- Dobrovolnost
- Princip jednoty
- Světovost¹⁰⁶

4.4 Psychosociální krizová pomoc

Psychosociální krizová pomoc je poměrně mladou mezioborovou disciplínou a můžeme ji řadit mezi klíčové prvky moderního krizového řízení. Její činnost se zaměřuje na podporu duševního a emocionálního zdraví lidí zasažených katastrofami a využívá k tomu poznatky a zkušenosti z různých oborů a jejich praxe.¹⁰⁷ Cílem je prostřednictvím rozhovoru pomoci lidem zorientovat se v těžké situaci, rozpoznat jejich aktuální potřeby a poskytnout jim potřebné informace. Cílovou skupinou jsou obyvatelé přímo zasažení mimořádnou událostí, jejich přátelé, příbuzní a sousedi, zaměstnanci obce, dobrovolníci, pomáhající neziskové organizace, hasiči atd.¹⁰⁸

Psychosociální krizová pomoc je postavena na faktu, že neštěstí je přirozenou součástí našich životů, potkává lidi odjakživa a lidé jsou odjakživa schopni jej zvládat. Svépomoc a vzájemnou pomoc klasifikuje jako nejčastější

¹⁰⁶ Pro účel této práce považuji za nadbytečné věnovat se těmto principům podrobněji. Vnímám jejich název jako dostatečně výstižný, některé z nich již byly popsány v této kapitole. Český Červený kříž, *Sedm principů Hnutí mezinárodního Červeného kříže*. Online, Dostupné z: [7 principů hnutí](#), [citováno 2024-03-16]

¹⁰⁷ BAŠTECKÁ, Bohumila, *Psychosociální krizová spolupráce*, str.11

¹⁰⁸ ADRA, *Příručka pro dobrovolníky*, str.4

reakce na mimořádnou událost. Pomáhající člověk pomáhá nejvíce sám sobě. Zahrnuje širokou škálu činností a služeb, které mají za cíl zmírnit stres a trauma způsobené mimořádnými událostmi a pomoci lidem vrátit se ke schopnosti řídit svůj život. Aktivně podporuje osobité strategie zvládnání zátěže a zacházení s vlastními zdroji.¹⁰⁹ Výsledkem každého neštěstí je krom jiného i zkušenost, která nám umožní připravit se lépe na příští událost.

Tato mezioborová disciplína se začala rozvíjet v Česku stejně jako ostatní složky pomoci po povodních v roce 1997. Mezi aktivní činitele rozvoje Psychosociální krizové pomoci patří jak multioborové týmy (PID, KIP), tak školy, jako VOŠ Caritas Olomouc, nebo Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy, kde došlo v roce 2009 k otevření mezioborového studijního programu Křesťanská humanitární a pastorační práce (dnes Komunitní krizová a pastorační práce. – Diakonika).

Psychosociální krizová pomoc stojí na následujících principech:

- Nejsme v tom sami
- Společně to zvládneme
- I my můžeme pomoci druhým
- Na příště se připravíme

Psychosociální krizová pomoc reflektuje zásady aktuálního přístupu k pomáhání druhým. Oprostila se od nadřazené role pomáhajícího a snaží se jedince a komunitu postiženou neštěstím vtáhnout v maximální možné míře do pomoci a obnovy. Základním pravidlem je subsidiarita, partnerství a participace. Dle těchto zásad má být pomoc vždy realizována na té nejnižší a nejbližší možné úrovni, příjemce pomoci se má v rámci svých možností této pomoci účastnit a

¹⁰⁹ Kol. autorů, *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*, 2010, Ministerstvo vnitra ČR, str. 6

být partnerem dalším pomáhajícím. Nemělo by docházet k mocenskému rozhodování a expertnímu pomáhání bez účasti příjemců. Jedná se o terénní a proaktivní službu, u které je zásadní včasné, dlouhodobé a týmové působení v oblasti postižené neštěstím.

Cílem Psychosociální krizové pomoci je pomoci příjemcům zvládat sebe a životní situace, které mě potkají. Po události se umět znovu začlenit do společnosti. Umět se z události poučit tak, aby mě to posílilo a byl jsem schopný se připravit do budoucna zvládnout jinou situaci, případně pomoci druhým, kteří se ocitnou v krizi. ¹¹⁰

4.4.1 Terénní krizová pomoc

Neštěstí a mimořádné události se nestávají v ordinacích, proto je důležité, aby psychosociální tým vyražel pomáhat do terénu. Kniha Terénní krizová práce¹¹¹ vznikla v době, kdy psychosociální aspekt humanitární pomoci byl v Česku na samém začátku. Kolektiv autorů poskytl české veřejnosti komplexní přehled všech aspektů krizové pomoci s cílem oslovit široké multioborové spektrum zainteresovaných, od profesionálů po dobrovolníky, kteří se s krizovou pomocí mohou setkat. Je zaměřena především na Psychosociální intervenční týmy, ale poslouží i komunitním a sociálním pracovníkům a široké veřejnosti.

Tato kniha poskytuje komplexní přehled o teorii a praxi terénní krizové práce, zaměřuje se na praktické techniky a metody, a nabízí konkrétní příklady a případové studie z reálného života. Jak již název knihy naznačuje, hlavním tématem je práce s lidmi postiženými neštěstím v terénu, většinou v přirozením

¹¹⁰ Kol. autorů, *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*, 2010, Ministerstvo vnitra ČR, str.9

¹¹¹ BAŠTECKÁ Bohumila a kol., *Terénní krizová práce*

prostředí těchto lidí, které může být zásadně pozměněno touto událostí. Terénní práce je v oblasti psychosociálního pomáhání něčím novým, práce s klienty tradičně probíhala v ordinacích a za zdmi klinik. Tato publikace staví na tom, že je potřeba za lidmi postiženými neštěstím vyjít a nečekat, až si oni přijdou pro pomoc.¹¹²

4.4.2 Psychická první pomoc: průvodce pro terénní pracovníky

Příručku Psychická první pomoc vydala Světová zdravotnická organizace v roce 2011 pro terénní pracovníky a dobrovolníky, kteří v terénu přichází do styku s lidmi postiženými neštěstím. Český překlad vznikl v roce 2019 na půdě Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy.¹¹³

Tato příručka vymezuje způsob, jak podporovat druhé v krizové situaci s ohledem na jejich důstojnost, kulturu a schopnosti. Cílem je pomoci jak pomáhajícímu, který se zorientuje v problematice první psychické pomoci, tak v jeho důsledku i příjemci pomoci, kterým může být kdokoliv z nás. Základní cíl PPP je cítit se v bezpečí, mít přístup k sociálním fyzické a emoční opoře a věřit ve svou schopnost zvládnout situaci.

Jedná se o soubor kroků, které účinně pomohou v situaci bezprostředně po události. Nejedná se o odbornou specializovanou pomoc, která vyžaduje profesionála, v tom spočívá její hlavní hodnota. PPP může poskytnou v podstatě každý, kdo zná její pravidla a umí se jimi řídit.

¹¹² BAŠTECKÁ Bohumila a kol., *Terénní krizová práce*, str. 8

¹¹³ BAŠTECKÁ, Bohumila, SEZIMA, Ondřej, DVOŘÁKOVÁ Jarmila, *Psychická první pomoc: příručka pro terénní pracovníky*, přeloženo z originálu *Psychological first aid: Guide for field workers*, WHO, 2011

Psychická první pomoc je postavena na třech P – pozoruj, poslouchej a propojuj.¹¹⁴

4.4.3 Rituály spojené s neštěstím

Jak uvádí Tabita Lando: „Rituály patří neodmyslitelně k lidskému společenství, a to od jeho nejranějších počátků. Jsou prvotním kulturním znakem a řídí naše chování a myšlení víc než cokoli jiného. Konat rituály, jednat a myslet symbolicky patří bytostně k člověku a k životu v lidském společenství.“¹¹⁵

Komunitní, krizová a humanitární práce je oblast lidského pomáhání jako stvořená pro rituály. Kdy jindy a kde jinde využít sílu rituálů než v krizových chvílích jedince, komunity nebo společnosti. Tam kde chybí nebo přebývají slova, tam kde rozum zůstává stát a všechny poučky ztrácí smysl, tam člověku nebo celé komunitě může pomoci rituál, ve své jednoduchosti a síle.

Rituál je specifickým typem symbolického jednání¹¹⁶. Rituál je obřad v celé své šířce významu, symbolické chování, které se opakuje, jehož průběh je danému jedinci nebo komunitě znám a funguje na tradičních prověřených pravidlech.¹¹⁷ Právě to, že známe průběh, pravidla a cíl způsobuje, že v nás vzbuzuje pocit klidu a bezpečí, pohybujeme se na známém území s určitou dávkou automaticnosti, která nám dovoluje nepřemýšlet o formě a věnovat se obsahu, třeba i velmi niternému. To, že se rituálu můžeme účastnit,

¹¹⁴ BAŠTECKÁ, Bohumila, SEZIMA, Ondřej, DVOŘÁKOVÁ Jarmila, Psychická první pomoc: příručka pro terénní pracovníky, str. 3

¹¹⁵ LANDOVÁ, Tabita, *Člověk a rituál, Kdo je člověk*, str.89

¹¹⁶ Symbolické jednání – symbol ve smyslu zastoupení skutečnosti, která není vidět ničím jiným, a jejímuž původnímu smyslu přítomná skupina rozumí

¹¹⁷ KOČANDRLE BAUER, Kateřina, *Bytí a porozumění v symbolickém klíči, Kdo je člověk*, Karolinum,2021, str. 107

nás uklidňuje, dává nám pocit bezpečí a souznění s ostatními. V rituálu si člověk uvědomuje svou náležitost ke komunitě.

Z výše uvedených důvodů jsou rituály dobrým nástrojem pro práci s komunitou zasaženou krizí či katastrofou. Komunitní rituály slouží společnému nesení žalu, usmíření, vzpomínce nebo hledání hlubšího smyslu. Tyto rituály mají rozměr duševní, společenský, duchovní a fyzický, zasáhnou jedince v celé jeho komplexnosti.¹¹⁸

Při organizaci rituálu je vždy na místě respektovat komunitní synergii, dobře obřad načasovat, a hlavně zvolit adekvátní obsah přijatelný pro všechny účastníky. Špatně vytvořený rituál bude mít přesně opačný efekt. Rituální obřady pomáhají zklidnit, pocítit soudržnost a navrátit řád.¹¹⁹

4.4.4 Standardy psychosociální krizové pomoci

Standardy psychosociální krizové pomoci¹²⁰ by mohli být v kontextu této diplomové práce zahrnuty do jakékoliv z kapitol, patří jak k tématu IZS, tak k NNO, ale i ke kapitole o organizaci ADRA. Rozhodla jsem se zmínit je v této kapitole věnované lidské stránce humanitární pomoci a etickým přístupům, protože se jedná o velký posun z hlediska přístupu k pomáhání všech záchranných a bezpečnostních složek. Člověk přestává být objektem pomoci, ale stává se partnerem s jeho všemi právy a potřebami.

Hlavním motem této příručky se stalo heslo: „Potřebujeme dobře dělat dobré věci“, proto se Standardy zaměřují na průběh a postup pomáhání a vztahují

¹¹⁸ BAŠTECKÁ, Bohumila, *Psychosociální krizová spolupráce*, str. 19-23

¹¹⁹ BAŠTECKÁ, Bohumila, *Psychosociální krizová spolupráce*, str. 19-23

¹²⁰ Kol. autorů, *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*, 2010

se k výsledkům pomoci.¹²¹ Vznikly v multioborové pracovní skupině zastřešené Generálním ředitelstvím HZS v roce 2010 a jsou jedním z manuálů, kterými se řídí záchranné práce IZS. Vstupní podnětem byly standardy sociální práce, které vznikly v roce 1998 v rámci reformy sociálních služeb a které jsou součástí zákona číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách.¹²² Pracovní skupina pro vznik standardů psychosociální krizové pomoci vznikla v roce 2006 a na dokumentu pracovala čtyři roky za účasti mnoha stran. Krom státních složek z Ministerstva vnitra a Ministerstva zdravotnictví, se na jejím vzniku podílely neziskové organizace jako je ADRA, či Charita, ale i Univerzita Karlova, zastoupená lékařskou a Evangelickou teologickou fakultou.

4.5 Shrnutí

Kapitola „Člověk v systému pomáhání“ se zaměřuje na komplexní potřeby člověka a význam lidskoprávních a etických hodnot při poskytování pomoci. Vyplývá z ní důležitost nejen materiální, ale i psychické, duchovní a společenské stránky jedince. Pokud jsou při poskytování pomoci opomíjeny lidskoprávní hodnoty, dochází k porušení práv člověka a jeho celistvosti. Etické kodexy a standardy staví důstojnost příjemce pomoci do popředí a jsou nezbytnou součástí humanitární pomoci.

¹²¹ Kol. autorů, *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*, 2010, Ministerstvo vnitra ČR, Úvod

¹²² zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, Online, Dostupné z: [108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách](#) [citováno 2024-03-16]

5. Humanitární organizace ADRA o.p.s.

ADRA ČR neboli Adventistická agentura pro pomoc a rozvoj (adventist Development and Relief Agency) je z hlediska rozvoje humanitární pomoci v Česku klíčovou organizací, z tohoto důvodu jsem se rozhodla zaměřit se pro účel této práce právě na ni. Pátá kapitola si klade za cíl popsat připravenost organizace při vzniku mimořádné události, která vyžaduje okamžitou humanitární pomoc.

Vývoj ADRA ČR je propojen ve velké míře s vývojem humanitární pomoci v Česku, proto je ideálním příkladem pro tuto diplomovou práci. Od svého vzniku v roce 1992 až po současnost se ADRA ČR přizpůsobuje měnícím se požadavkům, kladeným na humanitární organizace. Její historie poskytuje cenné poznatky o tom, jak se humanitární pomoc v České republice vyvíjela a jaké trendy ji ovlivnily.

ADRA ČR se nezabývá pouze poskytováním pomoci při katastrofách, ale dlouhodobě působí i v několika pracovních skupinách, které mají za úkol vytvářet pravidla a postupy pro celý záchranný systém. Tyto skupiny rovněž pracují na formulování psychosociálních a etických standardů, které jsou klíčové pro efektivní a humánní poskytování humanitární pomoci. ADRA ČR se tak podílí na tvorbě rámců a norem, které ovlivňují celý sektor humanitární pomoci v České republice.

Během své existence ADRA ČR spolupracovala s řadou dalších organizací a institucí, ať už na národní či mezinárodní úrovni. Tato spolupráce jí umožnila získat cenné zkušenosti a znalosti, které dále využívá při své práci.

ADRA ČR se také angažuje v osvětě a vzdělávání, přibližuje široké veřejnosti důležitost humanitární pomoci a solidarity s lidmi postiženými katastrofami.¹²³

Informace pro tuto kapitolu jsem čerpala jak z veřejných, tak interních dokumentů organizace ADRA ČR, dále z osobních rozhovorů s jejími zaměstnanci od ředitele po kolegy z jednotlivých oddělení a dále z osobní zkušenosti, kterou jsem za dobu svého působení v organizaci nabyla. Tato analýza poskytne komplexní pohled na přínos ADRA ČR v oblasti humanitární pomoci a jejího vlivu na celkový systém krizového řízení v zemi.

5.1. Vznik a historie ADRA ČR

„Organizace ADRA byla založena v USA roku 1956 na pomoc lidem v nouzi bez rozdílu rasy, pohlaví, náboženského vyznání či politické příslušnosti tak, aby byli schopni převzít kontrolu nad svými vlastními životy a mohli co nejlépe využívat zdroje, které mají k dispozici.“¹²⁴ V současné době je ADRA globální nevládní humanitární organizace působící ve více než 130 zemích světa, jejímž mottem je: „Když nás potřebují, jsme už tam“.¹²⁵

Česká pobočka byla založena Církví adventistů sedmého dne v roce 1992 jako Nadace ADRA a souvisela s potřebou pomoci ve válkou zužované Jugoslávii. Pro tento účel vznikla humanitární sbírka, která putovala na území tehdejší Jugoslávie následujícím způsobem. Skupina lidí sdružená kolem Nadace ADRA sehnala nákladní vozy, naložila je vším, co se podařilo shromáždit, a vyjela. Z dnešního pohledu nemyslitelný způsob pomáhání, v roce

¹²³ ADRA, *Historie ADRA v číslech*. Online, Dostupné z: [Historie | ADRA](#) [citováno 2024-3-25]

¹²⁴ ADRA, *Historie ADRA v číslech*. Online, Dostupné z: [Historie | ADRA](#) [citováno 2024-3-25]

¹²⁵ ADRA, *Historie ADRA v číslech*. Online, Dostupné z: [Historie | ADRA](#) [citováno 2024-3-25]

1992 jediný možný. Tato pomoc nezůstala osamoceným ostrůvkem v moři potřebných, a tak bylo v roce 1994 je založeno občanské sdružení ADRA, které se později transformuje na dnešní obecně prospěšnou společnost. Vedle sebe tak nadále působí ADRA o.p.s. a Nadace ADRA.¹²⁶

Organizace ADRA měnila v průběhu let zkoumaných v této diplomové práci několikrát právní formu, používám pro zjednodušení název ADRA ČR, který zahrnuje všechny typy organizací, pod kterými byla ADRA v různých obdobích a z různých důvodů registrována dle zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku.¹²⁷

Jak samotná organizace ADRA ČR, tak i její jednotlivé aktivity vznikaly spontánně, jako reakce na konkrétní krizovou situaci, kterou bylo potřeba řešit. Můžeme říci, že struktura organizace, jednotlivá oddělení a náplň práce se formalizovaly až následně s odstupem času. Ani dnes není vnitřní struktura definitivní, neustále se vyvíjí a posouvá dle aktuální potřeby pomáhat. Obsah práce a poslání je zde neustále na prvním místě před formou a formalizací pracovní náplně.

Když jsem zjišťovala mezi služebně nejstaršími pracovníky, jak se formovala pomoc ADRA v České republice, vždy zmiňovali, že to bylo na základě nějaké konkrétní krizové situace, na kterou bylo potřeba reagovat a že se „prostě šlo pomáhat“. Tím, že je ADRA ČR součástí rozsáhlé mezinárodní sítě humanitárních organizací, má výhodu materiálního a finančního zázemí, letité zkušenosti, sdílené napříč pobočkami a lidský potenciál, který může

¹²⁶ ADRA, *Historie ADRA v číslech*. Online, Dostupné z: [Historie | ADRA](#) [citováno 2024-3-25]

¹²⁷ zákon č. 89/2012 Sb., o občanském zákoníku, § 243, Online, Dostupné z: [89/2012 Sb. Občanský zákoník](#) [citováno 2024-4-05]

v podstatě kdykoliv využít. Proto se od počátku působení ADRA ČR nejednalo o dobře myšlené, ale neefektivní pomáhání, které se vyvíjí stylem pokus-omyl, nýbrž o systematickou pomoc. Spolupráce sítě ADRA na mezinárodní úrovni je velice jasně strukturovaná, díky kanceláři ADRA International, která sídlí v Německu a mezinárodní spolupráci koordinuje. I díky tomuto zázemí se ADRA ČR stala jednou z nejefektivněji fungujících organizací v oblasti humanitární a rozvojové pomoci.

5.1.1. Milníky ADRA v České republice

V historii ADRA ČR najdeme několik zásadních milníků, které ovlivnily další směřování a utváření organizace. Tyto milníky jsou zásadní nejen pro rozvoj ADRA ČR, ale i pro rozvoj celého integrovaného záchranného systému. Částečně kopírují milníky vývoje humanitární pomoci v České republice, uvedené v první kapitole.

Základní pravidlo humanitární a psychosociální pomoci říká, že je potřeba se z každé krizové události poučit a připravit se na další.¹²⁸ Tento princip je v případě ADRA aplikovaný a na uvedených příkladech zřetelný. Fungování a vývoj pomoci v ADRA ČR lze zmapovat na základě následujících událostí:

- Vznik Nadace ADRA – v roce 1992 dochází ke vzniku Nadace a následně k první humanitární pomoci v bývalé Jugoslávii.
- Povodně Morava 1997 - pro celý neziskový sektor včetně ADRA ČR byly zásadní povodně v roce 1997, zde se poprvé zapojuje do pomoci na území ČR. Dnes v podstatě neexistují materiály, které by nám umožnily tehdejší práci ADRA ČR podrobně zmapovat. Vytvořilo se ale jádro lidí, kteří na základě této zkušenosti začali systematicky

¹²⁸ BAŠTECKÁ, Bohumila a kol., *Psychosociální krizová spolupráce*, str. 88

budovat pomocnou strukturovanou síť, která bude v momentě potřeby akceschopná.

- Povodně Čechy 2002 – ADRA ČR poprvé koordinuje stovky dobrovolníků, kteří pomáhají na rozsáhlém území (uvádí se až 1/3 Čech) odstraňovat škody a zároveň se zapojuje do distribuce materiální pomoci. Zakládá veřejnou sbírku a zprostředkovává dary mezi firmami a potřebnými komunitami.
- V roce 2004 ADRA ČR otvírá své první Dobrovolnické centrum ve Frýdku – Místku. Dnes jich spravuje 15 po celé republice a s více než 4000 registrovanými dobrovolníky.
- Cena Michala Velíška – na základě tragické události vzniká v roce 2005 ve spolupráci s televizí Nova Cena Michala Velíška, kterou Nadace ADRA každoročně uděluje lidem, kteří zachránili život a sami se díky tomu ocitli v ohrožení. Tato cena bude letos udělena po devatenácté.
- V srpnu 2010 postihují Českou republiku opět rozsáhlé záplavy, ADRA koordinuje přes 2000 dobrovolníků pracujících na odstranění škod.
- Další ničivé povodně postihly naši zemi v roce 2013, ADRA společně s Člověkem v tísní a Českým rozhlasem pořádá sbírku, jejíž výtěžek 18 miliónů korun použilo více než 400 rodin pro obnovu svého bydlení. Koordinace tisíců dobrovolníků byla již plně v gesci ADRA ČR, je celorepublikově považována za nejzkušenějšího zřizovatele dobrovolnické služby.
- ADRA reaguje na pandemii koronaviru, jak v ČR, tak i v zahraničí a organizuje pomoc hlavně pro samostatně žijící seniory, kteří zůstávají odříznuti od distribuce potravin, léků a dalších základních potřeb.

- Tornádo na Jižní Moravě – v roce 2021 došlo k zpusťošení části jižní Moravy tornádem, které nemá na našem území období. Krom přímé dlouhodobé pomoci na místě, která trvala více než 3 měsíce, byla prostřednictvím ADRA ČR vyhlášena sbírka, na kterou přišlo rekordních 70 milionů korun. Tato částka byla následně distribuovaná v několika vlnách mezi obyvatelstvo v postižené oblasti. Distribuce finančních prostředků je řízená na základě přímého kontaktu pracovníků ADRA na místě a jejich dotazníkového šetření. Všichni pomáhající, jak zaměstnanci, tak dobrovolníci jsou koordinováni přes telefonní aplikaci a průběžně doškolováni.
- Rok 2022 poznamenala válka na Ukrajině, ADRA ČR pomáhá jak přímo na místě, lidem na Ukrajině postižených válkou, tak i uprchlíkům přicházejícím do České republiky. Tato pomoc je dlouhodobého charakteru, některé uprchlíky se podařilo v rámci ADRA zaměstnat a následně začlenit do společnosti.¹²⁹

5.2 Kodex ochrany důstojnosti ADRA ČR a jeho slabina

Kodex ochrany důstojnosti ADRA ČR¹³⁰ vychází z Etického kodexu mezinárodního Červeného kříže a je zavazující pro všechny pracovníky a dobrovolníky, kteří pod hlavičkou ADRA ČR kdekoli na světě pomáhají lidem postiženým neštěstím. Dodržování etického kodexu a kodexu důstojnosti je jedním ze základních parametrů, které se od každého pracovníka vyžadují.

¹²⁹ ADRA, *Historie ADRA v číslech*. Online, Dostupné z: [Historie | ADRA](#) [citováno 2024-3-25]

¹³⁰ Kodex ochrany důstojnosti ADRA patří mezi interní materiály organizace a je zavazujícím dokumentem pro všechny pracovníky a dobrovolníky, kteří jsou součástí této organizace. Vztahuje se jak na vztahy pracovníků vůči příjemcům pomoci, tak i na vztahy pracovníků v rámci organizace.

Porušení pravidel etického kodexu či standardů humanitárního pracovníka je důvodem pro okamžité ukončení spolupráce.

Organizace je zaměřena velmi striktně na dodržování těchto pravidel, včetně respektování rovných příležitostí a genderové vyváženosti. Pracovníci i dobrovolníci se také zavazují chovat se dle nastavených pravidel a standardů pomáhajících profesí. Díky naplňování kodexu a norem jsou lidé vystupující pod hlavičkou ADRA důvěryhodní.

V oblasti etického chování existuje v organizaci konfliktní bod, který je dlouhodobě debatován. V rámci projektu Banglakids podporuje ADRA ČR vzdělávání dětí ze slumu Čalantika. Krom podpory vzdělávání dochází u dětí zařazených do tohoto programu k prezentování křesťanského vnímání světa. Nejedná se o tradiční misijní působení, najdeme zde ale snahy o ovlivňování názoru dětí, které jsou závislé na naší pomoci. Ač jsem sama křesťanka, tento aspekt pomoci v Bangladéši je z mého pohledu nepřijatelný. Základním pravidlem humanitární pomoci je plně respektovat původní kulturu a víru a žádným způsobem nevnášet do tohoto prostředí jiné kulturní prvky. Pracovník, který je v kontaktu s dětmi, svou činnost vykonává dle svého nejhlubšího svědomí, přesto se jedná o zásadní porušení kodexu a takto by k tématu měla přistoupit i organizace. Tento bod je uveden pro příklad, jak křehké je dodržování etických pravidel.

Kodex ochrany důstojnosti začíná nesledující preambulí: „ADRA, o.p.s. věří, že: „Všichni lidé – zejména ženy, děti a zranitelné dospělé osoby – mají právo na ochranu a život bez násilí, sexuálního vykořisťování a jiných forem zneužívání. ADRA, o.p.s. proto zastává nulovou toleranci k pochybení, obtěžování nebo podvodům jakékoli formy a způsobu. Zavazuje se chránit všechny lidské bytosti před násilím nebo donucováním, ať už pochází od

externích subjektů, vlastních zaměstnanců a spolupracovníků ADRA, o.p.s. nebo členů správní rady.“¹³¹

5.3 Humanitární pomoc ADRA ČR

Humanitární pomoc probíhá v rámci dlouhodobých zahraničních projektů zaměřených nejen na humanitární, ale i na rozvojovou pomoc v předem definovaných lokalitách. Jedná se o dlouhodobou strategii Ministerstva zahraničních věcí České republiky, která navazuje na mezinárodní úmluvy. Spolupráce s MZV a ČRA probíhá na základě podání projektu ke konkrétní výzvě. Jen pro příklad, v roce 2023 ADRA ČR pomáhala na základě dlouhodobých projektů ve 18 zemích a pozitivním způsobem tak ovlivnila život 400 000 lidí.¹³²

V případě vzniku mimořádné události velkého rozsahu v zahraničí se schází krizový štáb ADRA ČR, který vyhodnotí, jestli bude v dané oblasti pomáhat a jakým způsobem. Rozhodnutí bývá zpravidla koordinováno s ADRA International. Záleží na tom, jestli je v dané oblasti kancelář ADRA, případně na místě realizujeme dlouhodobé projekty a máme tam přímo své spolupracovníky. Dále se rozhoduje, jestli bude pomoc finanční, materiální, nebo personální, nejčastěji ADRA uvolňuje z dlouhodobých sbírek okamžitou finanční podporu, která je využita na prvotní humanitární pomoc – pitnou vodu, potraviny, lékařskou pomoc a nouzové ubytování.¹³³

¹³¹ Kodex ochrany důstojnosti ADRA o.p.s., interní dokument organizace, str.6

¹³² ADRA, *Výroční zpráva za rok 2023*

¹³³ ADRA, *Humanitární pomoc v zahraničí*. Online, Dostupné z: [Humanitární pomoc lidem postiženým katastrofami | ADRA](#) [citováno 2024-3-25]

5.3.1 Oddělení pro mimořádné události v ČR

Činnost Oddělení pro mimořádné události v ČR je zaměřena na mimořádné události a krizové situace na našem území. Toto oddělení neustále pracuje na zlepšování koordinace a spolupráce všech složek IZS, monitoruje situaci v zemi, aktivně působí v panelech a pracovních skupinách a provádí přípravné aktivity na vznik MU.

Tak jako většina aktivit v ADRA ČR, vzniklo i toto oddělení spontánně na základě urgentní potřeby pomoci. Již při povodních na Moravě v roce 1997 se zapojila ADRA do aktivní pomoci postiženému obyvatelstvu. Bohužel se mi krom osobních vzpomínek některých bývalých pracovníků nepodařilo najít žádnou dokumentaci, protože nikdy nebyla vedena. Pomoc byla spontánní a neřešila se její formální stránka.¹³⁴

Dle „pamětníků“ vzniklo oddělení pravděpodobně v roce 2007, stejně jako K.I.P. týmy, ale oficiální formu a název dostalo až v roce 2011. V době klidu je oddělení složeno z hlavního koordinátora a jeho zástupce, kteří jsou neustále v kontaktu s IZS, HZS a ostatními NNO a koordinují a monitorují aktuální situaci. V případě pravděpodobnosti MU připravují akční plány v závislosti na typu ohrožení.

5.4. Přípravenost organizace na MU v ČR

ADRA ČR na základě mnohaletých zkušeností vypracovala systém přípravy na mimořádnou událost. Jedná se jak o zaměstnance ADRA, tak o dobrovolníky, kteří s ADRA spolupracují při jiných aktivitách, nebo

¹³⁴ ADRA, Online, Dostupné z: [Humanitární pomoc v ČR při mimořádných událostech – ADRA](#) [citováno 2024-3-22]

dobrovolníky, kteří pravidelně nespolupracují s ADRA, jsou ale průběžně proškolení, případně je jejich zaměstnání nějak spojeno s pomocí (psychologové, sociální pracovníci, duchovní) a při vzniku mimořádné události se zapojí do pomoci.

Vedení organizace na základě zkušenosti z tornáda na Jižní Moravě v roce 2021 vytvořilo Manuál pomoci při mimořádných událostech ADRA o.p.s. Tento manuál podrobně popisuje všechny fáze pomoci, od pozorování krizové situace, její vyhodnocení, následného rozhodnutí, jestli bude organizace vstupovat do pomoci, po aktivaci krizového týmu a následné pomoci, až po závěrečné vyhodnocení. Manuál je zásadním zdrojem pro popis struktury organizace v této kapitole.¹³⁵

5.4.1 Zdroje a lidé

Všichni zaměstnanci ADRA ČR jsou oslovováni s nabídkou stát se součástí záložního týmu pro mimořádné události. Ne každý tuto nabídku akceptuje, nicméně velká část zaměstnanců má svou roli v záložním týmu. Díky této základně je ADRA v případě vzniku mimořádné události velkého rozsahu okamžitě akceschopná a může aktivovat svou pomoc. Slabinou je poměrně velká fluktuace zaměstnanců, typická pro neziskový sektor, což přináší nestabilitu záložního týmu, jeho častou obměnu a neustálou potřebu zaškolování a trénování připravenosti.

Zapojování zaměstnanců je možné po předchozím souhlasu zaměstnance a jeho nadřízeného. Definiuje se délka a obsah zapojení a také kompenzace nákladů. V případě rozsáhlé a časově náročné události je důležité popsat typ činností, které je možné na oddělení redukovat a ve zvláštních případech i

¹³⁵ ADRA, Manuál pomoci při mimořádných událostech ADRA o.p.s., str. 6

navrhnout finanční kompenzaci v případě neplnění standardních projektových činností (z důvodů MU).¹³⁶ Přidělování lidí na konkrétní pozice se řídí osobním výběrem a zkušenosti pracovníka, dále záleží na rozhodnutí koordinátora a aktuální potřebě.¹³⁷

5.4.2 Struktura organizace při mimořádné události

ADRA ČR má v rámci vlastních krizových plánů vytvořenou strukturu pro přeskupení lidských zdrojů v případě vzniku mimořádné události. Tato organizační struktura vznikla na základě předešlých zkušeností a aktivuje se dle předem nastavených parametrů. Její podrobný popis najdeme v interním Manuálu pomoci při mimořádných událostech ADRA o.p.s., jehož poslední, aktualizovaná verze vznikla v roce 2023.¹³⁸

Akceschopnost organizace je postavena na třech složkách, kterými jsou: krizový štáb, krizový tým a terénní tým. Každá složka má přesně stanovené složení, kompetence a náplň práce.

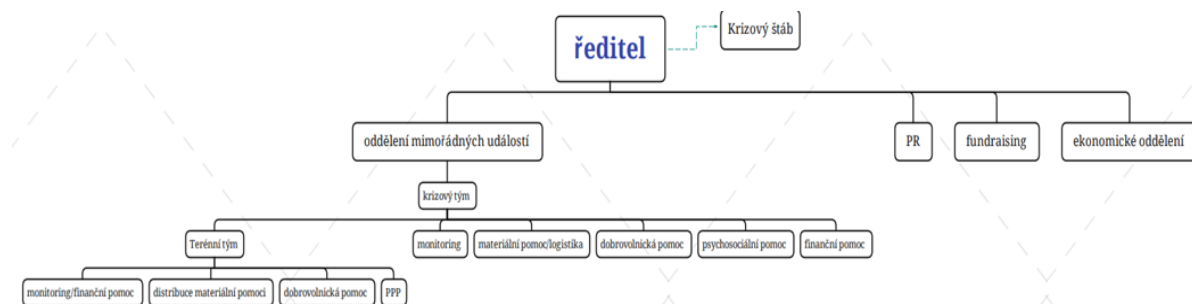
Zaměstnanci zařazení do uvedených týmů opouštějí své standardní pozice a přecházejí k řešení mimořádné události. Ti, kteří se neúčastní záchranných a likvidačních prací, přebírají chod kanceláře v mimořádném režimu. Je důležité, aby všechny pozice v záchranném týmu byly obsazeny více lidmi a ti se mohli pravidelně střídat. Nasazení do týmů MU je vyčerpávající a nemělo by být dlouhodobého charakteru. Může i docházet ke střídání jednotlivců mezi úkoly, jeden člověk může být několik dní v terénu, následně pomáhat s koordinací z centrály atd.

¹³⁶ ADRA, Manuál pomoci při mimořádných událostech, str. 9

¹³⁷ ADRA, Manuál pomoci při mimořádných událostech, str.9

¹³⁸ ADRA, Manuál pomoci při mimořádných událostech, str.10

Struktura organizace¹³⁹ při mimořádné události je názorně popsána v příloženém schématu, které je součástí interních dokumentů ADRA:

Krizový štáb

Rozhoduje o zahájení projektu, veřejné sbírce a rozsahu pomoci. Krizový štáb svolává ředitel na podnět hlavního koordinátora pro MU, co nejdříve po MU, nebo v jejím průběhu a po zjištění základních informací o rozsahu škod a počtu zasažených. Porady Krizového štábu se v akutní fázi události konají pravidelně 2x denně, členové KŠ jsou vzájemně v kontaktu i mimo porady a předávají si aktuální informace.

Krizový štáb má následující složení: ředitel ADRA ČR, hlavní ekonom, vedoucí PR, hlavní koordinátor pro MU. Rozhodující osobou KŠ je hlavní koordinátor pro MU. Má za úkol monitorovat aktuální stav a rozsah události, komunikovat s IZS a místními samosprávami, stanovovat cíle a postupy při pomoci, sestavit krizový tým, komunikovat s médii a vyhodnotit událost po jejím skončení.¹⁴⁰

¹³⁹ ADRA, *Manuál pomoci při mimořádných událostech*, str. 13

¹⁴⁰ ADRA, *Manuál pomoci při mimořádných událostech*, str. 15

Krizový tým

Cílem krizového týmu je poskytovat humanitární a psychosociální pomoc a koordinovat její distribuci zasaženým obyvatelům na místě události.

Krizový tým se skládá ze 7-9 členů, kteří zastávají různé role. Počet členů se může měnit podle velikosti a rozsahu události, druhu realizované pomoci, případně dalších parametrů. V krizovém týmu jsou rozděleny následující role:

- Hlavní koordinátor humanitární pomoci/ zástupce
- Metodik, koordinátor monitoringu
- Administrátor kanceláře
- Koordinátor materiální pomoci /logistik
- Hlavní koordinátor dobrovolníků
- Koordinátor psychosociální pomoci
- Terénní koordinátor
- PR koordinátor
- Fundraising

Krizový tým musí mít předem jasně nastavený způsob svolávání a musí být plně zastupitelný. Je důležité vytvořit i druhý krizový tým, který se v intervalech 5-7 dní může s prvním týmem plnohodnotně střídat. Všichni členové krizového týmu musí projít školením a výcvikem První psychologické pomoci. Aktivity tohoto týmu jsou následující:¹⁴¹

- zřízení a vybavení kanceláře/infocentra
- sestavení týmu spolupracovníků – zejména koordinátorů
- telefonická a emailová komunikace (zveřejnění připravených telefonních čísel a emailových adres na webu a prostřednictvím médií)
- evidence telefonů, sim karet, fotoaparátů, parkovacích karet atd.

¹⁴¹ ADRA, *Manuál pomoci při mimořádných událostech*, str. 16

Terénní tým

Působí přímo v zasažené obci nebo oblasti, nemá předem stanovený počet členů, závisí na personálním zázemí a konkrétní potřebě daného místa. Náplní práce terénního týmu je monitoring, psychosociální a dobrovolnická pomoc a distribuce materiální pomoci. Tento tým je složen ze tří typově rozlišných pozic, koordinátora, dobrovolníka na infostánku a dobrovolníka pro sběr dat.

V terénním týmu se do pomoci zapojují ve velké míře dobrovolníci. V průběhu MU zpravidla ADRA ČR koordinuje velké množství dobrovolníků jak z řad vlastních, tak z řad veřejnosti. Tato činnost je realizována na základě akreditace MV pro dobrovolníky při mimořádných událostech a na základě smlouvy o vzájemné spolupráci s GŘ HZS ČR.

Dobrovolníci jsou oslovováni bezprostředně po vzniku mimořádné události především prostřednictvím médií. Zapojují se dle osobních a pracovních možností a jejich nasazení je obvykle v řádu několika dnů nebo maximálně týdnů. (Podle statistik nasazení dobrovolníků, které má ADRA k dispozici z minulých událostí, jsou to v průměru 3–4 dny, v případě koordinátorů to může být až 7-10 dnů).¹⁴²

Registrace dobrovolníků probíhá buď osobně v Dobrovolnickém centru, nebo pomocí registračního rozhraní na webu: www.adradobrovolnik.cz.¹⁴³ Dobrovolník při registraci poskytuje své údaje, aby byl evidován a pojištěn. Na místě události by neměli působit tzv. spontánní dobrovolníci, kteří by v případě úrazu či jiného problému nemohli být identifikováni. Bohužel k této

¹⁴² ADRA, *Manuál pomoci při mimořádných událostech*, str. 22

¹⁴³ ADRA, *Dobrovolnictví při mimořádné události*. Online. Dostupné z: www.adradobrovolnik.cz [citováno 2024-3-22]

neorganizované dobrovolnické pomoci dochází při každé události a komplikuje záchranné práce.

Každý dobrovolník musí být před výkonem svých aktivit proškolen a seznámen s kodexem dobrovolnictví, všemi riziky dané práce a s režimem, v kterém se pracuje. Za přípravu a informovanost dobrovolníků odpovídá hlavní koordinátor dobrovolníků a také terénní koordinátoři. Každý dobrovolník pomáhající pod organizací ADRA ČR je i touto organizací řádně pojištěn, a to na základě své registrace v registrační portále.¹⁴⁴

Příprava dobrovolníků obsahuje následující informace:

- kodex dobrovolníka – práva a povinnosti dobrovolníka
- rizika výkonu dobrovolnické služby – př. zranění, odmítavé reakce lidí atd.
- zásady bezpečnosti a hygieny – kontaminace znečištěnou vodou, používání ochranných pomůcek atd.
- informace k ubytování, stravování, dopravě, zapůjčení náradí, pojištění, označení dobrovolníků (vesty)
- režim dne

Dále je dobrovolník seznámen s náplní práce, kterou bude vykonávat. Jedná se především o následující aktivity:

- odklízecí práce, úklid domácností, oklepávání omítek atd.
- používání drobné techniky WAP, elektrické kladivo atd.
- monitoring potřeb zasažených
- poradenství, první psychická podpora¹⁴⁵

¹⁴⁴ ADRA, kol. autorů, Příručka pro dobrovolníky, str. 33-34

¹⁴⁵ ADRA, kol. autorů, Příručka pro dobrovolníky, str. 34-36

5.4.3 Vzdělávání

Přípravenost organizace na vznik mimořádné události má svá specifika. Všichni zaměstnanci a dobrovolníci, kteří chtějí být zapojeni do krizového týmu musí absolvovat min. 1x ročně školení. Potenciální krizový nebo terénní tým musí být flexibilní a zastupitelný dle aktuální potřeby. Členové krizového týmu musí absolvovat humanitární minimum, první psychickou pomoc a školení na používání aplikace Inspecto. Výhodou je výcvik krizové intervence.

Přípravenost týmu na MU ztěžuje fakt, že při aktivaci musí nadále fungovat původní pracovní pozice, kterou daný zaměstnanec v ADRA ČR vykonává. Akceschopnost týmu je také komplikována velkou fluktuací v rámci organizace a tím i neustálou obměnou pracovníků.

Změny ve vzdělávání a přípravě přináší i poměrně překotný vývoj technologií, který práci sice v mnohém velmi usnadňuje, ale zároveň vyžaduje mnohem větší připravenost dobrovolníků než před lety, kdy ke koordinaci záchranných prací stačila tužka a papír.

ADRA ČR ve spolupráci s Generálním ředitelstvím HZS a krajskými samosprávami vyvinula aplikaci Inspecto pro zásah u mimořádné události, která zásadně usnadňuje práci, komunikaci a koordinaci všech zapojených pracovníků a dobrovolníků v terénu. Aplikace slouží k mapování situace a sběru dat, které mohou být okamžitě zpracovány krizovým týmem v zázemí.

Vzdělávací systém pro mimořádné události byl vytvořen vedením organizace na základě zkušenosti z tornáda na Moravě v roce 2021.¹⁴⁶

¹⁴⁶ ADRA, *Manuál pomoci při mimořádných událostech*, str. 26

5.4.4. KIP týmy

Komunitní intervenční psychosociální tým vznikl jako mezioborový projekt ve spolupráci s HZS ČR a s Psychosociálním intervenčním týmem (PIT ČR). Jedná se o proškolenou a organizovanou skupinu dobrovolníků z různých pomáhajících oborů (psychologové, hasiči, sociální pracovníci, duchovní, atd), kteří realizují psychosociální podporu komunitám nebo lidem zasaženým mimořádnou událostí.

Tyto týmy jsou součástí organizace ADRA ČR, konkrétně Oddělení pro mimořádné události, jejich příprava je ale realizována ve spolupráci s HZS ČR a PIT ČR. Jedná se o akreditovaný projekt Ministerstva vnitra, který navazuje na práci Integrovaného záchranného systému a v případě potřeby se stává jeho součástí.

Členové týmu jsou již z podstaty své profese vycvičení v pomáhání lidem v krizové situaci. V rámci další vzdělávacího programu KIP týmů jsou školeni, aby uměli naslouchat lidem postiženým neštěstím a reagovat na jejich potřeby, ale i poskytnout první pomoc. KIP týmy jsou aktivovány především v situacích, jako jsou automobilové nehody, vlaková neštěstí, požáry, povodně apod.

KIP týmy jsou organizovány krajsky a fungují aktivně pouze v některých krajích, například Karlovarském, Jihočeském, Moravskoslezském. Ne každý kraj má zájem na zřízení tohoto týmu, ne každý kraj je schopný postavit akceschopný tým složený z dobrovolníků. Práce KIP týmu je vždy koordinována s IZS a HZS příslušného kraje.¹⁴⁷

¹⁴⁷ ADRA, Online, Dostupné z: [KIP týmy ADRA poskytují psychosociální pomoc při neštěstích](#) [citováno 2024-03-25]

5.5 Budoucnost humanitární pomoci ADRA a její ohrožení

Pomáhající a záchranné profese procházejí hektickým vývojem, jako ostatně většina profesí v současné společnosti. Najdeme tři zásadní faktory, které tento vývoj ovlivňují. Je to digitalizace a modernizace, dále rostoucí počet obyvatel a stoupající nároky na kvalitu péče a pomoci. Proti těmto faktorům stojí ekonomický aspekt, který nutí společnost šetřit finanční i lidské zdroje.

Nedostatečné finanční prostředky jsou největším rizikem fungování neziskového sektoru a jeho akceschopnosti při mimořádných událostech. Finanční nejistota ohrožuje životaschopnost NNO všeobecně a vede k minimalizaci projektů a lidských zdrojů. Druhotným problémem finanční nejistoty je vysoká fluktuace pracovníků. Pracovníci odchází buď z důvodu přetíženosti, protože se šetří náklady na lidské zdroje, nebo odcházejí z důvodu nejistoty na jistější a lépe placené pracovní pozice.

Organizace si je vědoma tohoto rizika, proto vnáší do své práce inovativní řešení pro snížení rizik. Moderní přístup k humanitární pomoci celé sítě ADRA je postaven na základě nového pojetí pomáhání, tzv. Triple Nexus. Jedná se o propojování humanitární pomoci s rozvojem a s mírovým působením v místě katastrofy. Jednotlivé aktivity se propojují a splývají, čím dochází k větší efektivitě pomoci a zároveň k finanční úspoře.¹⁴⁸ To, co bylo v minulých dekádách striktně oddělováno se dle holistického konceptu pomáhání propojuje a zvyšuje se tak efektivita poskytnuté pomoci. Tento přístup vychází z konceptu OSN.¹⁴⁹

¹⁴⁸ NGUYA, Gloria, SIDDIQUI, Nadia, *The Triple nexus and Implications for Durable Solutions to Internal Displacement*, Online, Dostupné z:

[idrp_hlp_submission_ws3_triple_nexus.pdf \(un.org\)](#) [citováno 2024-06-10]

¹⁴⁹ UN, Online. *Realizing the triple nexus*, Dostupné z: [FINAL-Triple-Nexus-Guidance-Note-for-web_compressed.pdf \(un.org\)](#) [citováno 2024-06-10]

ADRA ČR se snaží neustále posilovat pozici neziskových organizací v rámci IZS, což motivuje státní orgány k financování těchto aktivit. V současné době probíhají jednání mezi HZS ČR a ADRA ČR o posílení pozic koordinátorů mimořádných událostí, aby mohli efektivněji řídit práce na svěřeném úseku. Tito koordinátoři z NNO budou proškoleni v rámci IZS a tím dojde opět k zefektivnění spolupráce obou sektorů.

Dalším bodem plánované modernizace pomoci je prevence v oblasti dobrovolnictví. Při mimořádných událostech jsou velkým problémem tzv. spontánní dobrovolníci. Jsou to lidé, kteří bez jakékoliv předešlé přípravy a registrace přijedou na místo události se záměrem pomáhat. Tito lidé nemohou být do pomoci zapojeni, a naopak přidělávají práci a nepříjemnosti. ADRA ČR se chce v nejbližší době zaměřit na prevenci široké veřejnosti ohledně principů dobrovolnictví a pravidel pomáhání při katastrofách.

5.6 Shrnutí

ADRA ČR je v rámci České republiky klíčovou organizací v oblasti humanitární pomoci. Zaměřuje se nejen na poskytování okamžité pomoci při katastrofách, ale také na dlouhodobé projekty, tvorbu standardů a pravidel pro spolupráci s IZS. Hlavními oblastmi činnosti ADRA ČR v České republice jsou humanitární pomoc, Dobrovolnická centra, Charitativní obchody, Humanitární pomoc a Globální vzdělávání. ADRA ČR má dobře vypracovaný systém přípravy na mimořádné události, který zahrnuje školení zaměstnanců a dobrovolníků, pravidelná cvičení a výcvik v poskytování humanitární pomoci.

ADRA ČR umí reagovat na neustále se měnící potřeby a požadavky v oblasti ochrany obyvatelstva, humanitární pomoci a krizového řízení a svou práci podmiňuje měnícím se podmínkám, které umí spoluvytvářet.

6. Diskuse o současné roli NNO při mimořádných událostech velkého rozsahu

V Hendlově knize Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace se dočteme: „Bezprostředním zdrojem poznání výzkumu je zkušenost. Bádání založené na zkušenosti předpokládá, že poznání světa musí být založeno nejen na promýšlení jeho povahy, ale i na přímém střetu či setkání se světem. Tento způsob poznávání je pro nás většinou intuitivní a přirozený, protože ho používáme v každodenním životě.“¹⁵⁰

Bez přímé zkušeností by byly teoretické informace neúplné, proto kompilaci teoretických písemných zdrojů doplním v této kapitole o osobní zkušenost profesionálů z neziskového sektoru, kteří se věnují mimořádným událostem v Česku. Vzhledem k velmi dobrému fungování profesionálních záchranných složek mě zajímá, jestli je přítomnost neziskového sektoru nutná, co jeho činnost zahrnuje, případně v čem je jedinečná. Neustálá modernizace a optimalizace základních složek IZS přináší otázku, mají-li neziskové organizace v tomto systému opravdu své místo?

Hlavní výzkumná otázka této diplomové práce se zaměřuje na aktuální roli neziskových organizací při mimořádné události velkého rozsahu. Rozhodla jsem se toto téma zkoumat z pohledu odborníků z řad neziskového sektoru. Snažila jsem se na základě několika strukturovaných otázek¹⁵¹ zjistit, jak samotné organizace vnímají svou současnou roli, svou připravenost na tuto

¹⁵⁰ NOVOTNÁ Hedvika, ŠPAČEK Ondřej, ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ Magdalena a kol., Metody výzkumu ve společenských vědách, str. 17

¹⁵¹ „Strukturovaný rozhovor se vyznačuje pevnou strukturou, kde jsou všechny otázky předem připravené a pokládány ve stejném pořadí všem respondentům. Tento přístup minimalizuje vliv tazatele a umožňuje snadnější srovnávání a analýzu odpovědí.“ HENDL, Jan, Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace, str. 173

spolupráci a jak ji hodnotí, kde vidí silné a slabé stránky spolupráce mezi neziskovým sektorem a integrovaným záchranným systémem.

Využila jsem své pracovní pozice v organizaci ADRA ČR, kde jsem členkou Krizového týmu a probírala zkoumané téma jak s kolegy z organizace, kteří mají tuto problematiku ve své pracovní náplni, tak s kolegy z dalších tří NNO, na obdobné pracovní pozici. Pro shrnutí, zpracované informace byly získány na základě diskuse šesti odborníků ze čtyř neziskových organizací a podpořené mou zkušeností jak z minulosti, kdy jsem pracovala v HZS ČR na tísňové lince 112, tak ze současné pozice v ADRA ČR.

Diskuse je kompilací anonymních odpovědí.¹⁵² Respondenti byli požádáni, aby sdíleli svou osobní zkušenost z jednotlivých organizací, popsali jejich nastavení a připravenost a využili poznatky jak z předešlých krizových situací, tak z jednání, která probíhají na panelech a pracovních skupinách IZS. Všichni respondenti byli tázáni na stejné otázky, formou strukturovaného rozhovoru, aby se z odpovědí dal vyvodit jasný závěr.¹⁵³ Při diskusi jsem dodržovala etická pravidla výzkumu, respektovala jsem názory druhých a nekomentovala nic, s čím se vnitřně neztotožňuji. Zároveň se tímto prohlášením zavazuji k dodržení mlčenlivosti ohledně identity jednotlivých respondentů. Vnímám za důležité dodržovat legislativní rámec, jež reguluje jednání výzkumníků v rámci výzkumu v ČR.¹⁵⁴

¹⁵² Při rozhovorech jsem dodržovala etická pravidla výzkumu, respektovala jsem názory druhých a nekomentovala nic, s čím se vnitřně neztotožňuji. Zároveň se tímto prohlášením zavazuji k dodržení mlčenlivosti ohledně identity jednotlivých respondentů. Vnímám za důležité dodržovat legislativní rámec, jež reguluje jednání výzkumníků v rámci výzkumu v ČR.

¹⁵³ HENDL, Jan, Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace, str. 173

¹⁵⁴ NOVOTNÁ Hedvika, ŠPAČEK Ondřej, ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ Magdalena a kol., Metody výzkumu ve společenských vědách, FHS UK, 2019, str.59-61

Hlavní výzkumná otázka: „*Jaká je současná role neziskových organizací při mimořádných událostech velkého rozsahu na území České republiky, které vyžadují humanitární pomoc?*“ je směřována na pracovníky neziskového sektoru. Zajímá mě, kde vidí svou roli neziskové organizace v záchranném systému České republiky a v čem je odlišná od profesionálních sborů.

Pro získání komplexní pohledu na tuto problematiku, byly použity vedlejší výzkumné otázky věnované připravenosti jednotlivých organizací na tento typ humanitární pomoci a jejich zkušenosti ohledně spolupráce s integrovaným záchranným systémem. Odpovědi proběhly v rámci volné diskuse a byly posbírány dle relevantnosti a četnosti.

VO1: Jak vnímáte vývoj humanitární pomoci při mimořádných událostech velkého rozsahu od vzniku IZS v roce 2000 do současnosti?

Pracovníci neziskového sektoru se shodli na následujících bodech:

- Zvýšila se efektivita koordinace mezi různými zúčastněnými subjekty, včetně státních, nevládních organizací a firemních partnerů. Na začátku nefungovala participace, každá složka a organizace dělala svou agendu samostatně.
- Zásadní je současné využití moderních technologií a informačních systémů, znamená to lepší sběr dat a rychlejší reakci na krizové situace.
- Spolupráce mezi IZS a NNO byla do roku 2010 nejasná a chaotická, některé složky odmítaly s NNO spolupracovat. Toto se zlepšilo po roce 2010, kdy vznikla pracovní skupina, jejímiž členy byly krom složek IZS také zástupci několika NNO (ADRA, Charita, Diakonie,

Červený kříž, Člověk v tísni). Od té doby dochází k neustálému zlepšování spolupráce a koordinace pomoci.

VO2: Co považujete za největší posun v této oblasti ve zkoumaném období?

Pracovníci neziskového sektoru se shodli na následujících bodech:

- Dohodu na společném postupu a kooperaci, která mimo jiné obsahuje jednotnou metodiku rozdělování financí, společnou platformu pro sběr informací z terénu a úzkou spolupráci s IZS.
- Z hlediska spolupráce na poskytování psychosociální pomoci pak spolupráci na tvorbě „Standardů pro psychosociální pomoc“ v roce 2010.“
- Technologické inovace využívané při MU.

VO3: Co je slabou stránkou spolupráce z hlediska NNO zapojené do IZS?

Pracovníci neziskového sektoru se shodli na následujících bodech:

- Největší slabinou jsou nerovnosti mezi jednotlivými kraji. Někde spolupráce funguje skvěle, někde o ni není zájem a NNO nejsou zvána do pracovní skupin a panelů.
- Mohou být a jsou rozdílná očekávání jednotlivých aktérů, ale v zásadě by mělo být jasné, jakým způsobem je pomoc a spolupráce realizovaná.
- Lidský faktor a jeho vliv na kvalitu spolupráce. Přetíženost lidí na obou stranách z důvod šetření finančních prostředků na lidské zdroje.
- Finanční nejistota, střídání lidí.

VO4: Jak jste připraveni na vznik MU, u které bude vyžádána vaše pomoc?

Pracovníci neziskového sektoru se shodli na následujících bodech:

- Všechny organizace mají vytvořené interní manuály pro případ mimořádné události a vytvořený organizační a vzdělávací systém.
- Jsou schopné reagovat a zapojit se do pomoci v řádu několika málo hodin.

VO5: Kde v systému vidíte svou roli a proč by tyto aktivity nemohlo dělat IZS?

Pracovníci neziskového sektoru se shodli na následujících bodech:

- NNO jsou při mimořádné události nezastupitelné, a to, jak z hlediska omezených možností státu, tak z hlediska vlastní připravenosti a schopnosti reakce na danou událost.
- NNO jsou připravené okamžitě zahájit všechny potřebné aktivity, od shromáždění dobrovolníků, vyhlášení sbírky, poskytnutí psychosociální pomoci v terénu, materiální pomoci atd. Tyto aktivity není stát schopen v rámci svých sil zajistit.
- NNO jsou velmi flexibilní a schopné okamžitě mobilizovat materiální a lidské zdroje, což bývá klíčové pro zvládnutí první fáze pomoci.
- NNO soustředí i na dlouhodobější podporu postižených oblastí, v době, kdy IZS danou lokalitu již opustil a jsou schopny velmi dobře a spravedlivě rozdělovat finance ze sbírek, právě kvůli dlouhodobé systematické práci v území.
- Nepostradatelnou součástí je také psychosociální pomoc a často koordinační role mezi státními institucemi a lokální komunitou.

NNO zastřešují aktivity, které nespádají pod profesionální jednotky IZS a zároveň jsou na místě události nutné, třeba komunikace se zasaženými lidmi a třídění jejich potřeb. Zásadní je role při zapojení a aktivizaci příslušné komunity, tzv. sebeozdravná komunita, která se z události poučí a připraví na případné podobné situace.

Závěr

Z této diskuse vyplynula poměrně jasně definovaná agenda neziskového sektoru při mimořádných událostech velkého rozsahu, která nebude nikdy realizována profesionálními složkami IZS. Kapacitní, legislativní a ekonomické důvody nedovolují záchranným složkám věnovat se celé škále aktivit, které jsou na místě MU potřebné.

Z výsledku zkoumání vyplynulo, že neziskový sektor vnímá svou roli v rámci IZS jako nezastupitelnou. Role NNO je zásadně jiná než role záchranných profesionálních složek a nikdy se nebude prolínat. Přípravenost těchto organizací pomáhat je na velmi dobré úrovni.

Jako zásadní vyplynula činnost v oblasti koordinace dobrovolníků na místě události, dále zřízení informačních stánků, sbírek, přísun základní humanitární pomoci a dlouhodobé působení v místě události. Jako klíčová je vnímána práce s místní komunitou, protože komunitní pomoc je pro danou lokalitu ta nejpřirozenější a zároveň je v důsledku vyhrocených emocí ohrožena její křehká rovnováha.

Z diskuse také vyplynulo, že v současné době jsou role NNO v rámci IZS poměrně dobře definovány. Profesionální složky si jsou vědomy, že se při

mimořádných událostech velkého rozsahu neobejdou bez spolupráce s neziskovým sektorem a že by jejich činnost byla bez NNO zásadně okleštěna na záchranu životů a materiální zajištění. Obě strany se spolu naučily nejen komunikovat ale i spolupracovat. Došlo k základnímu definování rolí obou sektorů a neustále se na této definici pracuje. Zároveň je vnímán velký rozdíl v kvalitě spolupráce v jednotlivých krajích, stejně tak jako zájem o ni. Všichni pracovníci se shodli na faktu, že od vzniku IZS došlo k velkému posunu a zlepšení spolupráce obou stran. Také hodnotí pozitivně využívání moderních technologií, které práci usnadňují. Jako riziko vnímají finanční nejistotu neziskového sektoru a selhání lidského faktoru.

Pokud bych měla na základě výše uvedených informací shrnout co je tím prvotním obsahem práce NNO při MU, tak je to práce s lidmi na lidské úrovni. Zatímco složky IZS pracují na záchraně životů, majetku a životního prostředí, NNO sektor vnáší do situace lidskou a psychosociální stránku pomoci. Zajišťuje postiženým lidem potřebné informace, zázemí, základní potřeby (voda, potraviny, deky, vysoušeče, léky atd.), psychosociální podporu. Pracuje s komunitou a její sebeozdravnou schopností. Umí zorganizovat dobrovolníky a využít je pro pomocné práce, které urychlí obnovu postižené lokality. Obě složky, jak IZS, tak NNO jsou ve všech fázích pomoci potřebné a nezastupitelné, vzájemně se doplňují.

Diskuse přinesla jasnou odpověď na hlavní výzkumnou otázku. Závěry této diskuse mohou přispět k lepšímu pochopení a posílení spolupráce mezi profesionálními sbory a neziskovými organizacemi, což je nezbytné pro účinné řešení mimořádných událostí a poskytování potřebné pomoci postiženým obyvatelům.

Závěr

Vhled do historie a vývoje humanitární pomoci na území České republiky od konce devadesátých let do současnosti byl pro mě téměř dobrodružstvím. Při přípravě této diplomové práce jsem si uvědomila, že ač jsem zkoumané období zažila a pamatuji si všechny zásadní události, neuvědomovala jsem si, jak obrovského posunu v oblasti ochrany obyvatelstva jsme byli svědky.

Je to fascinující příběh, který má své hrdiny i antihrdiny. Stejně tak jako v ostatních pomáhajících profesích, jsou i v případě humanitární pomoci lidé její silnou i slabou stránkou. Za každým dobře fungujícím systémem stojí konkrétní lidé, jejich úsilí, nadšení, energie a čas. Díky nim máme v České republice efektivní záchranný systém, propojující profesionální záchranné složky, firmy, dobrovolníky a neziskové organizace.

Ráda bych zde zmínila některé klíčové postavy tohoto procesu, i když vím, že mnoho jiných nechtěně opomenu. Patří mezi ně paní Bohumila Baštecká z ETF UK, pan Slávek Vurst a Josef Koláček z ADRA ČR, pan Vladimír Vlček z HZS, pan Zdeněk Procházka a pan Karel Šimr z PIT ČR. Speciální poděkování a vzpomínka patří paní Haně Janečkové z ETF UK, člence Psychosociálního intervenčního týmu.

V této diplomové práci sledujeme transformaci systému od armádní ochrany civilního obyvatelstva k víceúrovňovému integrovanému záchrannému systému, který staví prvoinstančně na místní komunitě a její schopnosti obnovy. Zdůrazňované zapojení komunity, dobrovolníků a místních samospráv je základem moderní, efektivní pomoci. Připravenost

místní komunity je vstupní premisou pro úspěšné zvládnutí každé další krizové události. A o to v záchranném systému jde především. Víme, že krizovým situacím neumíme plně zabránit, můžeme je ale dobrou přípravou zmírnit a zmírnit i jejich dopad na naše životy.

Náš záchranný systém patří mezi nejefektivnější v Evropě, přesto naráží na některé slabé stránky. Krom lidského selhávání, které patří neoddělitelně k člověku a k všemu co činí, nalezneme i selhávání na systémové úrovni. Jedním z negativních faktorů je fluktuace zaměstnanců jak v neziskovém sektoru, tak i v záchranných složkách, způsobená vyhořením a nedostatečnou péčí o tyto pracovníky. Svou roli hraje také nedostatečná připravenost, která znemožňuje kvalitně odvádět svěřenou práci či vykonávat službu požadovaným způsobem.

Dalším rizikem je celková nepřipravenost obyvatelstva a neznalost základních principů pomáhání. Ve snaze pomoci přijíždí lidé spontánně do postižené oblasti a znesnadní tím práci záchranným složkám. Práci komplikují ve velké míře také sociální sítě, dezinformace a lidé, kteří se chtějí na neštěstí druhých zviditelnit. Proto vnímám osvětu a přípravu obyvatelstva na mimořádné události jako tu nejlepší prevenci před mimořádnými událostmi.

Cíle této práce mají poměrně široký záběr, zmapovat transformaci a vývoj humanitární pomoci v České republice od povodní v roce 1997 do současnosti, popsat vývoj zapojení neziskových organizací do IZS a demonstrovat tento vývoj na humanitární organizaci ADRA a její připravenosti na mimořádné události a humanitární pomoc. Všechny výše uvedené cíle považuji za naplněné.

V poslední, šesté kapitole jsem na základě diskuse profesionálů z řad NNO našla odpověď na hlavní výzkumnou otázku této práce: Jaká je současná role NNO při mimořádných událostech velkého rozsahu? A proto i tuto část považuji za splněnou. Z diskuse vyplynula poměrně jasně definovaná agenda neziskového sektoru při mimořádných událostech velkého rozsahu, která nebude nikdy realizována profesionálními složkami IZS.

V průběhu psaní diplomové práce jsem došla k závěru, že v současné době jsou role NNO v rámci IZS definovány dobře. Byl to dlouhý proces, jehož vývoj nebyl vždy ideální a rozhodně není u konce. Obě strany jsou si vědomy toho, že IZS při mimořádných událostech velkého rozsahu funguje zásadně lépe s NNO než bez nich a obě strany se spolu naučily nejen komunikovat, ale i spolupracovat. Tato spolupráce bohužel není homogenní na celém území státu. HZS pracuje po jednotlivých krajích, a i způsob a intenzita spolupráce jsou dle toho rozděleny. Zatímco jsou kraje, kde je spolupráce vysoce funkční, jinde o odpovídající propojení není zájem. Tento fakt považuji za nejslabší stránku celého záchranného systému. Z výše uvedených důvodů považuji výstup této diplomové práce za dynamický a časově omezený. Spolupráce je v současné době všeobecně velmi dobrá, nejedná se ale o trvalý stav, může dojít ke změnám na obou stranách, proto je důležité, v případě potřeby informace průběžně aktualizovat.

Seznam literatury a dalších zdrojů

ADRA, kol. autorů. *Etický kodex zaměstnance*, Praha: ADRA o.p.s., 2021

ADRA, kol. autorů. *Manuál pomoci při mimořádných událostech ADRA o.p.s.*, Praha: ADRA o.p.s., 2021

ADRA, kol. autorů. *Příručka pro dobrovolníky*, Praha. ADRA o.p.s., 2008

BAŠTECKÁ, Bohumila a kol., *Psychosociální krizová spolupráce*. Praha: Grada Publishing, 2013. Psyché. ISBN 978-80-247-4195-6.

BAŠTECKÁ, Bohumila a kol., *Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy*. Praha: Grada, 2005. Psyché. ISBN 80-247-0708-X.

BAŠTECKÁ, Bohumila, SEZIMA, Ondřej, DVOŘÁKOVÁ Jarmila, *Psychická první pomoc: příručka pro terénní pracovníky*, Praha: ETF UK, 2019. ISBN 978-80-906509-9-2. Přeloženo z originálu *Psychological first aid: Guide for field workers*, WHO, 2011.

BIBLE: *Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad: [bez deuterokanonických knih. 14. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1985. ISBN 80-85810-40-9.*

BRENAN, Mark, PHILLIPS, Rhonda, WALZER, Norman and col. *Community Development for Times of Crisis*, Routledge, 2022. ISBN 1032080434

ČAPEK, Karel. *Od člověka k člověku*, Praha: Československý spisovatel, 1998. ISBN 22-101-88

ČERNÁ, Lenka, DIATKOVÁ, Nataša, KOLÁČEK, Josef a kol. *Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech*, MV ČR, 2013

DAŇHLEKA, Jan a kol., *Povodeň v České republice v červnu 2013*, Praha: Český hydrometeorologický ústav, 2014. ISBN 978-80-87577-41-7

DOČKAL, Jan. *Člověk v současném světě*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2008. ISBN 978-80-86057-53-8.

DUŠKOVÁ, Lenka. *Encyklopedie rozvojových studií*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. ISBN 978-80-244-2984-9

FRIČ P., a kol., *Vzorce a hodnoty v dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9

HARTL, Pavel. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Učebnice pro obor sociální práce. ISBN 80-85850-45-1.

HENDL, Jan, *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*, Praha: Portál, 2023. ISBN: 978-80-262-1968-2

CHRISTOPHER, Martin, *Humanitarian logistics: Meeting the Challenge of Preparing for and Responding to Disasters*, Kogan Page. ISBN 978-0749462468

JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-749-3.

JUKL Marek, *Ženevské úmluvy, obyčeje a zásady humanitárního práva (stručný přehled)*, Praha: Český Červený kříž, 2020. ISBN 978-80-87729-31-3

KAVAN, Štěpán a kol. *Nestátní neziskové organizace, dobrovolníci a možnosti spolupráce při mimořádných událostech*. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-833-9

KOHOUTEK, Tomáš, ČERMÁK Ivo, *Psychologie katastrofické události*, Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1816-8.

KOLÁČEK, Josef a kol. *Manuál pomoci při mimořádných událostech ADRA o.p.s.*, Praha: ADRA, 2021

KOLÁČEK, Josef. *Připravenost pracovníků NNO k řešení krizových situací*. Diplomová práce, Naděžda Špatenková (vedoucí práce), Olomouc: Univerzita Palackého, 2016

Kolektiv autorů, *Humanitární charta a Minimální standardy pro humanitární pomoc*, Praha: Portál s.r.o. pro Sdružení Česká katolická charita, 2003, ISBN 80-7178-865-1, vydané v anglickém originále jako Projekt Sphere

Kolektiv pracovníků Ústavu pro jazyk český, *Pravidla českého pravopisu*, Praha: Academia, 2002, ISBN 80-200-0475-0

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.

NOBLE, Ivana, ŠIRKA, Zdenko, LANDOVÁ Tabita, KOČANDRLE BAUER, Kateřina a kol., *Kdo je člověk*, Praha: Karolinum, 2021, ISBN 978-80-246-4779-1

NOVOTNÁ Hedvika, ŠPAČEK Ondřej, ŠTOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ Magdalena a kol., *Metody výzkumu ve společenských vědách*, Vydala fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2019, ISBN 978-80-7571-025-3.

SALAMON, Lester, ANHEIER, Helmut, *Defining the Nonprofit Sector. A cross National Analysis*. Manchester University Press, 1997, ISBN 0-7190-4902-4

SPHERE, kol. autorů. *Humanitární charta a Minimální standardy pro humanitární pomoc*, Praha: Portál s.r.o. pro Sdružení Česká katolická charita, 2003, ISBN 80-7178-865-1

Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek. Praha: Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. ISBN 978-80-86640-51-8.

Online citace:

ADRA, Webové sídlo. Online. Dostupné z: [ADRA, o.p.s. | Jsme tu s vámi pro druhé](#)

Arcidiecézní Charita Olomouc, Webové sídlo, *Povodňový zpravodaj*, Online, Dostupné z: [Povodňový zpravodaj | Povodně 25 let poté \(povodne97.cz\)](#)

Český meteorologický ústav, Webové sídlo, Online, Dostupné z: [Hlásná a předpovědní povodňová služba](#)

Die Feuerwehr Bunderwehr, Webové sídlo. Online, Dostupné z: [BwF Community Forum \(bundeswehr-feuerwehr.de\)](#)

Hongzhong Jia, Fernando Ordóñez, Maged M. Dessouky, *Solution Approaches for Facility Location of Medical Supplies for Large-Scale Emergencie*, Online,

Dostupné z: [Solution approaches for facility location of medical supplies for large-scale emergencies – ScienceDirect](#), 2007

HZS, Webové sídlo. Online, Dostupné z: [Úvodní strana – Hasičský záchranný sbor České republiky \(hzscr.cz\)](#)

HZS, Webové sídlo, Online. *Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční*, Zaoralová Nikol, 2012 Dostupné z: [Humanitární pomoc, to není jen pomoc materiální nebo finanční](#)

MHČK, Online. *Etický kodex Mezinárodního hnutí Červeného kříže*, Dostupné z: [7 principů hnutí \(cervenykriz.eu\)](#)

MŽP ČR, Webové sídlo, Online, Dostupné z: [Ochrana před povodněmi – Ministerstvo životního prostředí](#)

Nadace OSF, Webové sídlo, Online, Dostupné z: [Neziskovky a další iniciativy v boji proti koronaviru #2 - Nadace OSF](#)

Parlament ČR, *Usnesení vlády České republiky ze dne 19. května 1993 č. 246 k návrhu zásad Integrovaného záchranného systému*. Webové sídlo. Online. Dostupné z: [Parlament ČR 1992-1998 \(psp.cz\)](#)

Rettungsdienst, Online, Dostupné z: [Landesrecht BW – RDG | Landesnorm Baden-Württemberg | Gesamtausgabe | Gesetz über den Rettungsdienst \(landesrecht-bw.de\)](#)

SPHERE, Webové sídlo, Online. *Humanitarian Charter*, Dostupné z: [Humanitarian Charter | Sphere Standards](#)

UHER, Pavel, *Dvacet let od povodně na Vltavě*. Online, Dostupné z: [Dvacet let od povodně na Vltavě – Časopis Stavebnictví \(casopisstavebnictvi.cz\)](#)
[citováno 2024-06-02]

UNITED NATIONS, Webové sídlo, Online. NGUYA, Gloria, Siddiqui, Nadia, *The Triple nexus and Implications for Durable Solutions to Internal Displacement*, Dostupné z: [idrp_hlp_submission_ws3_triple_nexus.pdf \(un.org\)](#)

UNITED NATIONS, Webové sídlo, Online. *Realizing the triple nexus*, Dostupné z: [FINAL-Triple-Nexus-Guidance-Note-for-web compressed.pdf \(un.org\)](#)

Zákony České republiky:

Zákon 12/2002 Sb. o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou.

Zákon č. 89/2012 Sb., o občanském zákoníku

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů

Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách

Zákon č. 151/2010, Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě

Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky

Zákon č. 239/2000, Sb. o integrovaném záchranném systému

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy

Zákon č. 254/2001 Sb. o vodách

Zákon 273/2008 o Polici České republiky

Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

